



**3-6 YAŞ ARASI ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERDE ÇOCUK İHMALİ VE
İSTİSMARİ FARKINDALIĞI İLE EBEVEYN ÖZ YETERLİLİĞİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

CANSU TUNÇ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI**

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM

**AĞRI-2025
(Her Hakkı Saklıdır.)**

**T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI**

Cansu TUNÇ

**3-6 YAŞ ARASI ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERDE ÇOCUK
İHMALİ VE İSTİSMARI FARKINDALIĞI İLE EBEVEYN ÖZ
YETERLİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM

JÜRİ ÜYELERİ

Dr. Öğretim Üyesi Fatma GÜL CAN

Dr. Öğretim Üyesi Fahri AŞKAN

**AĞRI
EKİM, 2025**

	T.C. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü TEZ KABUL VE ONAY FORMU	
---	---	---

3-6 YAŞ ARASI ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERDE ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI FARKINDALIĞI İLE EBEVEYN ÖZ YETERLİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM danışmanlığında, **Cansu TUNÇ** tarafından hazırlanan bu çalışma 10/10/2025 tarihinde tarihinde aşağıda isimleri belirtilen jüri tarafından değerlendirilmiş olup Hemşirelik Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM	İmza :
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Fatma GÜL CAN	İmza :
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Fahri AŞKAN	İmza :

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu .../.../... tarih ve /numaralı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR
Enstitü Müdürü

	T.C. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	
Benzerlik Oranlarına Dair Beyannamedir		
Öğrenci Adı Soyadı	Cansu TUNÇ	
Numarası	230601412	
Ana Bilim Dalı	Hemşirelik Ana Bilim Dalı	
Bilim Dalı	Hemşirelik Ana Bilim Dalı	
Programı	Yüksek Lisans	
Danışman Unvanı Adı Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM	
Tez Başlığı	3-6 YAŞ ARASI ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERDE ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI FARKINDALIĞI İLE EBEVEYN ÖZ YETERLİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
Bölümler	Turnitin Sonucu	En Yüksek Değer
Giriş	% 8	% 25
Kuramsal Temeller/Kavramsal Çerçeve	% 2	% 30
Materyal ve Yöntem	% 23	% 30
Araştırma Bulguları	%12	% 20
Sonuç/Tartışma/Öneri	%0	% 20
TEZ (GENEL)	% 10	% 25

10/10/2025

Yukarıda bilgileri yazılı tez çalışmasının benzerlik oranları Turnitin raporundan alındığı haliyle yazılmış olup tüm bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

Cansu TUNÇ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM

- 1) Benzerlik raporunun alınması sırasında “başlıklar, içindekiler, teşekkür, ön söz, izin, alıntılar, kaynaklar, atıflar, ve 6 kelimedenden küçük eşlemeler” kapsam dışı bırakılabilir. “**İnternet, Yayınlar ve Öğrenci Ödevleri veri tabanlarından**” hiç birisi kesinlikle tarama dışı bırakılmamalıdır.
- 2) Çalışmanın niteliğine göre ekteki formlardan yalnızca birisi doldurularak Öğrenci Danışmanı ve Öğrencinin kendisi tarafından imzalanacaktır.
- 3) Tez çalışmasında tabloda belirtilenden daha fazla sayıda bölüm/başlık olması halinde satırlar çoğaltılabilir.
- 4) Çalışmadaki benzerlik oranlarının tabloda belirtilen en yüksek değerleri aşması halinde bu çalışma Enstitü tarafından değerlendirmeye alınmaz ve savunma süreci başlatılmaz.
- 5) Bu beyannameye ek olarak Turnitin Benzerlik Raporu gönderilmelidir.
- 6) Bu beyanname, tez jüri öneri formu ve savunma öncesi kontrol formu ile birlikte Ana Bilim Dalı Başkanlığına teslim edilecek ve akabinde EBYS üzerinden Müdürlüğümüze gönderilecektir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	V
ÖZET	VII
TEŞEKKÜR.....	XI
TABLolar LİSTESİ	X
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. 3-6 Yaş Arası Çocukluk Dönemi	4
2.2. Çocukluk Çağı Travmaları	5
2.3. Çocuk İhmal ve İstismarı.....	6
2.3.1. Çocuk İhmali.....	6
2.4. Çocuk İstismarı.....	11
2.4.1. Fiziksel İstismarı.....	12
2.4.2. Duygusal İstismar.....	14
2.4.3. Cinsel İstismar.....	14
2.5. İhmal ve İstismara İlişkin Risk Faktörleri	15
2.5.1. Çocuğa İlişkin Risk Faktörleri.....	16
2.5.2. Kültürel ve Çevresel Ortama İlişkin Risk Faktörleri.....	16
2.5.3. Aile Yapısına İlişkin Risk Faktörleri.....	17
2.5.4. Ebeveyn Çocuk İlişkisi.....	17
2.6. İhmal ve İstismar Edici Tutumların Çocuk Üzerindeki Etkileri	18
2.6.1. Travma Sonrası Etkiler (PTSD, bağlanma sorunları vb.)	19
2.7. İhmal ve İstismar Farkındalığı ve Yaygınlığı.....	19
2.7.1. Ebeveynlerin İhmal ve İstismar Farkındalığı.....	19
2.7.2. Dünya’da Çocuk İhmal ve İstismarının Yaygınlığı.....	20
2.7.3. Türkiye’de Çocuk İhmal ve İstismarının Yaygınlığı.....	21
2.8. Çocuk İhmal ve İstismarının Sonuçları	22
2.9. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesine Yönelik Programlar	24
2.9.1. Ailenin Rolü.....	24
2.9.2. Öğretmenlerin Rolü.....	26
2.9.3. Sağlık Çalışanlarının Rolü.....	27
2.9.4. Ebeveyn Eğitim Programlarının Rolü.....	28

2.10. Öz Yeterliğin Kavramı ve Tanımı.....	29
2.10.1. Ebeveyn Öz Yeterliği.....	29
2.10.2. Ebeveyn Öz Yeterliğiyle İlişkili Olan Faktörler.....	30
2.10.3. Ebeveyn Öz Yeterliğinin İhmal ve İstismar Riskini Azaltmadaki Rolü.....	31
2.10.4. Ebeveyn Öz Yeterliğiyle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	32
2.10.5. Öz-Yeterliğin Geliştirilmesine Yönelik Müdahale ve Eğitim Programları.....	33
3. MATERYAL VE YÖNTEM	35
3.1. Araştırmanın Türü	35
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	35
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	35
3.4. Araştırmaya Dahil Edilme Kriterleri	35
3.5. Araştırmadan Dışlanma Kriterleri	35
3.6. Veri Toplama Araçları.....	36
3.6.1. Ebeveyn ve Çocuk Sosyodemografik Bilgi Formu.....	36
3.6.2. Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği	36
3.6.3. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği.....	37
3.7. Verilerin Toplanması	37
3.8. Verilerin Değerlendirilmesi.....	37
3.9. Araştırmanın Etik İlkeleri.....	38
3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği.....	38
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	39
5. TARTIŞMA	48
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	55
KAYNAKLAR	56
ÖZGEÇMİŞ.....	75
EKLER	76

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

3-6 YAŞ ARASI ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERDE ÇOCUK İHMALİ VE İSTİSMARI FARKINDALIĞI İLE EBEVEYN ÖZ YETERLİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2025, 97 Sayfa

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM

Amaç: Bu çalışma, ebeveynlerin öz yeterlik düzeylerinin çocuk ihmal ve istismarı farkındalığı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı, ilişki arayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma Mayıs- Ağustos 2025 tarihleri arasında, yaş ortalaması 32.26 ± 5.74 olan 472 ebeveynler ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, Ebeveyn ve Çocuk Sosyo Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği ve Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), pearson korelasyon analizi, tukey testi ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların büyük çoğunluğu çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgi sahibi olduğunu (%91.7) belirtmiştir. Regresyon analizine göre, ebeveyn öz yeterlik düzeyinin, farkındalık düzeyi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu saptanmıştır ($\beta = 0.450$, $p = 0.001$). Öz yeterlik, farkındalıktaki varyansın %20.2'sini açıklamaktadır.

Sonuç: Araştırma sonuçları, öz yeterliliği daha yüksek olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda daha yüksek farkındalığa sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, koruyucu programlarda ebeveynlerin bilgilerini artırmanın yanı sıra öz yeterlik düzeyini güçlendirecek müdahalelere de yer verilmesinin önemine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk ihmali, çocuk istismarı, ebeveyn farkındalığı, öz yeterlik

ABSTRACT

Master Thesis

EVALUATION OF AWARENESS OF CHILD NEGLECT AND ABUSE AND PARENTAL SELF-EFFICACY IN PARENTS WITH CHILDREN AGED 3-6

Advisor: Asst Prof. Mehmet Salih YILDIRIM

Objective: This study was conducted to examine the effect of parents' self-efficacy levels on their awareness of child neglect and abuse.

Methods: This descriptive, correlational, and cross-sectional study was conducted between May and August 2025 with 472 parents whose mean age was 32.26 ± 5.74 years. Data were collected using the Parent and Child Socio-Demographic Information Form, the Parental Awareness of Child Neglect and Abuse Scale, and the Parental Self-Efficacy Scale. In the statistical evaluation of the data, the independent samples t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), Pearson correlation analysis, Tukey test, and simple linear regression analysis were used.

Results: The majority of participants reported being knowledgeable about child neglect and abuse (91.7%). Simple linear regression analysis revealed that parental self-efficacy level had a statistically significant and positive effect on the level of awareness of child neglect and abuse ($\beta = 0.450$, $p = 0.001$). Parental self-efficacy explained 20.2% of the variance in parental awareness.

Conclusion: The results indicate that parents who feel more self-efficacious tend to have a higher level of awareness on this issue. This finding highlights the importance of incorporating components aimed at strengthening parents' level of self-efficacy, in addition to increasing their knowledge, in programs designed to protect children from neglect and abuse.

Keywords: Child neglect, child abuse, parental awareness, self-efficacy

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans sürecimi tamamlamamda akademik bilgileri ve manevi desteği ile her zaman yanımda olan tez danışmanım ve değerli hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM’a teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Eğitimim tüm süreçlerinde her türlü destekleriyle beni hiç yalnız bırakmayan annem Muazzez AYDEMİR’e ve kardeşim Hülya AYDEMİR’e ayrıca çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen eşim Muhammet TUNÇ’ a çok teşekkür ederim.

Bu çalışmayı benden desteklerini esirgemeyen tüm hocalarıma ve destekçilerime ithaf ediyorum.

10/10 /2025

Cansu TUNÇ

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 4.1.	Katılımcılara Ait Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı.....	39
Tablo 4.2.	Ölçek Ortalama Puanları.....	40
Tablo 4.3.	Ebeveyn Öz Yeterlik ile EÇİİF Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi.....	40
Tablo 4.4.	Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyinin Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyi Üzerindeki Etkisine Yönelik Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonucu	41
Tablo 4.5.	Yaş, EÇİİF Alt Boyutları, EÇİİF Toplam ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi.....	42
Tablo 4.6.	Cinsiyete Göre EÇİİF Alt Boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması.....	42
Tablo 4.7.	Medeni Duruma Göre EÇİİF Alt Boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması.....	43
Tablo 4.8.	Eğitim Düzeyine Göre EÇİİF ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması.....	44
Tablo 4.9.	Mesleğe Göre Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalığı (EÇİİF) ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması.....	45
Tablo 4.10.	Hanehalkı Aylık Gelir Düzeyine Göre EÇİİF ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması.....	46
Tablo 4.11.	Çocuk Sayısına Göre EÇİİF Alt Boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Ortalama Puanları.....	48

1. GİRİŞ

Çocuğa yönelik her türlü kötü muamele olarak tanımlanan çocuk ihmal ve istismar, çocuklarda hem kısa hem de uzun vadede sağlık üzerinde derin etkiler bırakmakta ve bireyin hayatını süresiz şekilde etkileyen ciddi bir halk sağlığı problemi olarak kabul edilmektedir (Durduran, 2023). Çocuk istismarı, çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından sergilenen sakıncalı tutum ve eylemler sonucunda çocuğun fiziksel veya ruhsal zarar görmesine neden olan bir durumdur. Çocuk ihmali ise çocuğun ruhsal ve fiziksel gereksinimlerinin bakımından sorumlu kişiler tarafından yerine getirilmemesi olarak ifade edilmektedir (Özpolat, 2023). Çocuk istismarının dünya genelinde fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ve ihmal olmak üzere dört farklı boyutu bulunmaktadır (Durduran, 2023). İhmal ve istismar arasındaki temel fark ise istismarın aktif ve doğrudan zarar verme amacı taşıması, ihmalse çocuğa yönelik kötü muamelenin pasif bir biçimini oluşturmasıdır (Özpolat, 2023).

Dünya çapında yaşanan bu sorunlar, istatistiklerle daha da endişe verici bir boyut kazanmaktadır. DSÖ'nün erilerine göre, iki ila dört yaş arası çocukların yaklaşık dörtte üçü, ebeveynleri ya da bakıcıları tarafından düzenli olarak fiziksel şiddet görmektedir (WHO, 2022). Ayrıca, kadınların %20'sinin ve erkeklerin %5 ila %10'unun çocukluk dönemlerinde cinsel istismara uğradığı saptanmıştır (Durduran, 2023). Dahası, her yıl dünya genelinde on beş yaş altındaki 31.000 çocuk, çocuk istismarı nedeniyle hayatını kaybetmektedir (Söyünmez, 2021). Bu küresel ölçekteki karanlık tablo, Türkiye'de de benzer bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de çocuklar, hangi yaş grubunda, cinsiyette veya coğrafi bölgede olursa olsun, ev içinde genellikle babadan, okul ortamında öğretmenlerden ve sokakta ise tanıdıkları kişilerden şiddet görmektedir (Asil, 2020). Ancak, çocukluk çağındaki istismar ve ihmal vakalarının sıklığını ortaya koyan çalışmaların azlığı, bu durumun tespit edilmesindeki güçlükler ve raporlama süreçlerindeki eksikliklerle ilişkilendirilmektedir (Küçüköğlu 2020). Bu olumsuz tablo karşısında çözüm yollarının geliştirilmesi büyük bir gereklilik haline gelmiştir. Özellikle çocuk ihmal ve istismarıyla mücadelede, bireyin herhangi bir görevi başarıyla yerine getirebileceğine dair taşıdığı "öz yeterli" kavramı, umut verici bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (Kaya, 2020). Araştırmalar,

ebeveyn öz yeterliğinin, ebeveynlerin tercih ettikleri çocuk yetiştirme yaklaşımları ve sergiledikleri ebeveynlik davranışları ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Ersanlı Kaya ve Hotun Şahin, 2020; Demirdöven vd., 2022; Bağatarhan, 2023). Öz yeterlik seviyesi yüksek olan ebeveynler, çocuklarına karşı sağlıklı tutumlar geliştirerek onların duygularını anlamalarına ve özgürce ifade etmelerine rehberlik edebilirler (Kuzu ve Kısa, 2020). Irmak (2024) tarafından vurgulandığı gibi bütün çocukların güvenli ve sağlıklı bir yaşam sürme hakkına sahiptir (Irmak, 2024).

Çocukların güvenli ve sağlıklı bir yaşam sürme hakkına rağmen istismarın özellikle okul öncesi dönemde daha sık karşılaştığı görülmektedir (Akgün, 2020). Bu yaş grubundaki çocukların savunmasız yapıları ve ifade yeteneklerinin sınırlı olması, istismar riskini artıran önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır (Şenol, 2021). Bunun yanı sıra, çocuklar yalnızca sosyal alanlarda değil, aynı zamanda aile ortamında da kötü muameleyle karşılaşabilmektedir (Kelleci, 2023). Ailelerin çocukları kontrol etmek amacıyla kısıtlama, suçlama, aşağılama, izolasyon veya duygusal manipülasyon gibi yöntemlere başvurmaları, çocukların enerjilerini dış mekan aktiviteleriyle atamaması gibi nedenlerle daha da yaygınlaşabilmektedir (Şenol, 2021).

Çocuk ihmal ve istismarının başlamadan önce önlenmesi, bu döngünün kırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Toplumda çocuk istismarının önlenmesinde, ilk olarak ebeveynlerin bu konuda bilinçlenmesi, ardından tüm yetişkinlerin duyarlı bir şekilde yaklaşım göstermesi kritik bir rol oynamaktadır (Durduran, 2023). Aile, çocuğun kişiliğinin şekillenmesi, özsaygı ve özgüven kazanması için önemli bir temel oluşturur. Fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerinin sağlanmasında aile desteği hayati bir rol oynar. Çocuğun toplumda etkili ve faydalı bir birey olarak yetişmesini sağlayan bu destek, sağlıklı bir geleceğin temel taşıdır (Ünal, 2020). Yılmaz'a (2024) göre, ihmal ve istismara maruz kalan çocuklar yalnızca duygusal, fiziksel ve zihinsel anlamda ciddi zorluklarla karşılaşmakla kalmaz, aynı zamanda sosyal ilişkilerinde derin yaralar taşır ve genel sağlık durumları bu süreçten olumsuz etkilenir (Yılmaz, 2024). Yeğin (2020)'nin de belirttiği üzere çocukluk döneminde istismar ve ihmal yaşayan bireylerin ilerleyen yıllarda bu davranışları sergileme ya da şiddet suçlarına eğilim gösterme potansiyeline sahip olabileceği görülmektedir (Yeğin, 2020). Çocuk istismarı ve ihmali yaygınlaştıkça,

toplumda şiddet, taciz gibi olumsuzlukların artması da kaçınılmazdır. Bu durumun görmezden gelinmesi, toplumsal düzeyde ciddi sorunlara yol açabileceği için farkındalık oluşturulması ve gerekli adımların atılması büyük önem taşımaktadır.

Ebeveynlerin istismar farkındalığı, çocuklarına yönelik bilinçli ve bilinçsiz istismar davranışlarını ayırt edebilme yeteneği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu farkındalığın yüksek olması, çocuk istismarıyla mücadelede en kritik adımlardan biri olarak değerlendirilmektedir (Kılınç Eltantawy, 2022). Ancak, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı konusundaki bilgi düzeyleri, yaş, eğitim seviyesi ve aile yapısı gibi sosyo-demografik faktörlerden etkilenmektedir (Van Berkel, 2020). Bu farklılıklar, ebeveynlerin istismar karşısındaki bilinç ve davranış biçimlerini anlamaya yönelik daha fazla araştırma yapılmasını gerekli kılmaktadır. Yeğin (2020) ve Küçükaydın (2023) tarafından yapılan çalışmalarda çocuk istismarına yönelik farkındalık ve öz yeterlilik konularında öğretmenler ve okul müdürlerini inceleyerek bu alanda önemli veriler ortaya koymuştur (Yeğin, 2020; Küçükaydın, 2023). Benzer şekilde, Jin ve diğerlerinin (2019) araştırmasında, ebeveynlerin çocuk istismarını önleme eğitimlerine yönelik tutumları ile çocukların bu konudaki farkındalık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir (Jin vd., 2019). Yıldırım (2024) yaptığı çalışmada, yalnızca annelerin ebeveynlik öz-yeterlilik düzeyleri ile çocuk istismarı farkındalıkları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu bağlamda anlamlı bulgular sunmuştur (Yıldırım, 2024). Bu çalışmalar, çocuk istismarıyla mücadelede farklı aktörlerin ve perspektiflerin ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Ancak, bu alandaki mevcut araştırmalardan farklı olarak, üç ile altı yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin hem çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalıklarını hem de öz yeterliliklerini birlikte ele alan kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılacak olan tez çalışması, bu boşluğu doldurmayı amaçlamakta ve ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin belirlenmesinin çocuk istismarı ve ihmali ile mücadele için geliştirilecek müdahaleler açısından kritik bir önem taşıdığına işaret etmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. 3-6 Yaş Arası Çocukluk Dönemi

İnsanın yaşamının ilk altı yılı, gelişimin tüm boyutlarında temel yapı taşlarının atıldığı, kendine özgü ve kritik bir zaman dilimini temsil etmektedir (Yatmaz vd., 2021). Bu dönemde beyin yapısında gözlemlenen yüksek derecede esneklik, çocuğun zihinsel, sosyal, duygusal ve fiziksel alanlarda hızlı bir gelişim göstermesine olanak tanımaktadır. Nörobilim alanındaki araştırmalar, sinir hücreleri arasındaki bağlantıların bu yaşlarda hızla kurulduğunu ve çocukların çevresel uyaranlara karşı oldukça hassas olduğunu ortaya koymaktadır (Akca ve Alkaya, 2019). Bu gelişim aşamasında çocuklar, çevrelerindeki dünyayı keşfetmek ve anlamlandırmak için aktif bir çaba içindedirler. Sürekli artan bir merakla çevrelerini sorgular, gözlemler yapar ve öğrenme süreçlerinde model alma yöntemini sıklıkla kullanırlar (Çoşkun, 2025). Psikomotor becerilerdeki belirgin ilerlemelerin yanı sıra, yaşlıları ile kurdukları sosyal ilişkilerde ve oyun aktivitelerinde de önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Grup oyunlarına katılım, paylaşma davranışları ve karşılıklı etkileşimler, bu dönemde sosyal uyum yeteneklerinin temelini oluşturur (Aydoğmuş, 2023).

Bilişsel gelişim açısından ele alındığında, 3-6 yaş arasındaki çocuklar somut yaşantılar yoluyla kavramları öğrenirler. Bu dönemde çocuklar, olayları ve nesneleri genellikle tek bir açıdan değerlendirme eğilimindedir; ancak uygun öğrenme ortamları sağlandığında düşünme ve muhakeme becerileri hızla gelişme göstermektedir (Akca ve Alkaya, 2019). Dil gelişiminde ise, çocukların kelime dağarcığı hızla genişler ve hem ifade etme hem de anlama becerileri giderek olgunlaşır.

Bu kritik gelişim döneminde çocukların sağlıklı ve dengeli ilerleyişini desteklemek amacıyla uygulanabilecek yaklaşımlar şunlardır:

- Öğrenmeyi teşvik edecek oyun materyallerinin sunulması,
- Keşfetmeye ve deneyimlemeye olanak tanıyan güvenli fiziksel ortamların oluşturulması,
- Yaratıcı ve eleştirel düşüncüyü geliştiren etkinliklerin düzenlenmesi,
- Sosyal etkileşim fırsatlarının çeşitlendirilmesi,

- Her bireyin gelişim özelliklerine uygun, esnek yöntemlerin kullanılması (Çoşkun, 2025).

Duygusal açıdan değerlendirildiğinde, bu yaş grubundaki çocuklar özerklik kazanma isteği ile sosyal kabul görme ihtiyacı arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır. Doğru rehberlik ve destek mekanizmaları sayesinde, toplumsal kurallara uyum sağlarken aynı zamanda kendi bireysel kimliklerini de korumayı öğrenirler (Aydoğmuş, 2023).

Bu nedenlerle, ebeveynlerin ve eğitimcilere, çocukların bu karmaşık gelişimsel süreçte sabırlı, tutarlı ve yapıcı bir yaklaşım benimsemeleri büyük önem taşımaktadır.

2.2. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travması (ÇÇT), 18 yaşını doldurmamış bireylerin olumsuz ve zorlayıcı deneyimlere maruz kalması olarak tanımlanabilir (Karaçay ve Güloğlu, 2022). İnsan yaşamı boyunca çeşitli olumsuzluklarla karşılaşabilir; ancak çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylar, bireyin gelişim sürecinde daha derin ve kalıcı etkiler bırakabilmektedir. Çünkü çocukların savunma mekanizmaları ve başa çıkma stratejileri henüz tam olarak gelişmemiştir ve korunma gereksinimleri yoğun olarak devam etmektedir (Yetiş Koca vd., 2024).

Çocukluk çağı travmaları, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar, ihmal, hapis cezaları, zihinsel sağlık sorunları ile topluluk ve aile içi şiddet gibi deneyimleri kapsayarak bireylerin hem psikolojik hem de fiziksel sağlığını olumsuz etkileyebilir; bu durum kişilik bozuklukları, depresyon, anksiyete, yeme ve uyku düzensizlikleri ile obezite ve kronik hastalık riskini artırabilir. Ayrıca travmalar, sosyal gelişimi bozarak bireylerin sosyal ilişkiler kurmakta güçlük çekmesine ve benlik saygısının düşmesine yol açmaktadır (Abukan, 2020). Durduran (2023), travmanın nesillerarası aktarım riskini açıkça ortaya koymakta ve ihmal ile istismar döngüsünün kırılmasının yanı sıra koruyucu önlemlerin alınmasının ne denli hayati olduğunu vurgulamaktadır (Durduran, 2023).

2.3. Çocuk İhmal ve İstismarı

Çocukların ihmali ve istismarı sadece günümüzün değil, tarih boyunca varlığını sürdüren ve her toplumda, coğrafyada ve kültürde farklı şekillerde ortaya çıkan önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, bireylerin fiziksel, sosyal ve ruhsal gelişimini derinden etkileyerek, yaşam boyunca süren olumsuz sonuçlara yol açan ciddi bir halk sağlığı problemi olarak değerlendirilmektedir (Özkan ve Karataş, 2021; Büber, 2023).

Çocuk istismarı, ebeveynler, bakımından sorumlu kişiler veya yabancı bireyler tarafından gerçekleştirilen; çocuğun fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz etkileyen zararlı eylemler bütünüdür ifade etmektedir (Aktay, 2020). Çocuk istismar çocuğa zarar veren ve belirli aralıklarla gerçekleşen aktif davranışları ifade etmektedir (Karal ve Atak, 2022).

2.3.1 Çocuk İhmali

Çocuk ihmali; temel bakım sorumluluklarını yerine getirmeyen kişilerin, çocuğun gelişimi ve güvenliğini riske atan davranışları olarak tanımlanabilir (Altıntaş, 2023). Özpolat (2023)'e göre ihmal, çocuğun temel gereksinimlerinin yalnızca bakım veren kişiler tarafından değil, devletin sunduğu sağlık, eğitim, koruyucu hizmetler ve sosyal destek gibi yapılar aracılığıyla da karşılanmamasını kapsamına almaktadır (Özpolat, 2023). Karal ve Atak (2022)'nin yaptığı tanıma göre İhmal, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması ve gereken ilginin gösterilmemesi gibi pasif davranışlardır. (Karal ve Atak, 2022).

Gündoğdu (2020), bir durumun ihmal sayılabilmesi için süreklilik göstermesi gerektiğini vurgulamakta ve ekonomik yetersizlikten kaynaklanan ihtiyaç eksikliklerinin doğrudan ihmal olarak değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, ekonomik koşulların ihmal tanımında dikkate alınması önem taşımaktadır (Gündoğdu, 2020). Ancak, ihmali yalnızca ekonomik bir sorun olarak görmek yetersizdir; zira ihmalin çocukların fiziksel ve duygusal gelişimi üzerindeki etkileri, uzun vadede kalıcı ve derin izler bırakabilmektedir (Yücel, 2021). İhmal genel

olarak beş temel türde ele alınmaktadır: fiziksel, cinsel, duygusal, tıbbi ve eğitimsel ihmal, denetimsel ihmal (Akdemir, 2025).

Fiziksel ihmal

İnsanın doğasında var olan şiddet eğilimi, çoğunlukla kendisini savunma yetisi henüz gelişmemiş olan çocuklara yönelerek, onların saf ve korunmasız dünyalarında derin yaralar açmaktadır (Kırlioğlu ve Zengin, 2022). Şiddet, ölüm ya da ciddi yaralanmalara yol açmadığı durumlarda dahi, özellikle fiziksel ihmal biçiminde göz ardı edilebilmekte ya da gizlenebilmektedir (Özpolat, 2023).

Fiziksel ihmal, çocuğun yaşamını sürdürebilmesi ve sağlıklı gelişimini tamamlayabilmesi için gerekli olan temel güvenlik önlemlerinin alınmaması, sağlıklı ve hijyenik bir çevrenin sağlanmaması ve bu eksikliklerin süreklilik arz etmesi gibi ihmalkâr tutumları kapsamaktadır. Aynı zamanda, çocuğun bakımından sorumlu kişilerce evde uzun süreli gözetimsiz bırakılması, yeterli ve dengeli beslenme olanaklarının sunulmaması, kişisel bakım ihtiyaçlarının karşılanmaması ve yaşam alanının sağlıklı bir şekilde düzenlenmemesi gibi durumlar da fiziksel ihmalin belirgin örnekleri arasında yer almaktadır (Yücel, 2021).

Fiziksel ihmale maruz kalan çocukların büyüme ve gelişme süreçlerinde ciddi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu çocukların yaşlarına uygun kilo ve boy düzeylerine ulaşamaması, gerekli sağlık kontrollerinin ve tıbbi müdahalelerin zamanında yapılamaması gibi durumlar, fiziksel ihmalkârlığın somut sonuçları arasında yer almaktadır. Uzun vadede bu ihmaller, çocuğun genel sağlık durumu ve yaşam kalitesi üzerinde kalıcı olumsuzluklara yol açabilmektedir (Keklik, 2024). Her ne kadar fiziksel ihmal, fiziksel istismar kadar dramatik ve dikkat çekici görünmese de, çocuklar üzerinde bıraktığı psikolojik, fizyolojik ve sosyal etkiler açısından benzer düzeyde yıkıcı sonuçlar doğurabilmektedir (Özpolat, 2023).

Cinsel ihmal

Cinsel ihmal, çocuğun cinsellikle ilgili olarak yönelttiği sorulara, onun yaşına, gelişim düzeyine ve olgunluk durumuna uygun bir biçimde yanıt verilmemesi şeklinde

tanımlanmaktadır (Gündoğdu, 2020). Özellikle fallik dönem olarak adlandırılan gelişim evresinde çocuklar, biyolojik cinsiyet farklılıklarını fark etmeye ve bu farklılıkların nedenlerini anlamlandırmaya çalışırlar. Bu dönemde çocukların sıklıkla "Ben dünyaya nasıl geldim?" , "Kızların ve erkeklerin vücutları neden farklı?" gibi sorular yönelmeleri, cinsel kimlik oluşum sürecinin doğal bir yansımasıdır (Kocaçınar, 2022). Ancak bu tür sorulara ebeveynler tarafından verilen yanıltıcı açıklamalar (örneğin, seni bahçede bulduk, leylekler getirdi gibi), çocukların merakını bastırmaya yönelik uyarılar (örneğin, bu soruları şimdi sorma, zamanı gelince öğrenirsin gibi) ya da sert ve utandırıcı tepkiler (örneğin, böyle şeyler sorulmaz, ayıp, senin yaşında biri bunları bilmemeli gibi) çocukların cinsel gelişim süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bununla birlikte, çocuğun cinsiyetine uygun olmayan kıyafetlerin seçilmesi, yaşına uygun olmayan davranış biçimlerinin sergilenmesi ya da gelişimsel ihtiyaçlarına hitap etmeyen oyuncakların sunulmaması da dolaylı bir cinsel ihmal türü olarak değerlendirilmektedir (Gündoğdu, 2020; Akbayrak, 2021).

Çocukluk döneminde cinselliğe ilişkin sorular nedeniyle utandırılan, azarlanan ya da dışlanan çocuklar, ilerleyen yaşantılarında cinsel kimliklerini tanıma, kabul etme ve içselleştirme süreçlerinde güçlük yaşayabilmektedir (Kocaçınar, 2022). Keklik'in (2024) gerçekleştirdiği çalışmada ise, cinsel ihmale maruz kalan çocukların sadece ergenlik döneminde değil, yetişkinlik yıllarında da bilişsel ve psikososyal işlevlerinde bozulmalar yaşadığı vurgulanmaktadır (Keklik, 2024).

Kocaçınar (2022) ve Keklik (2024), çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin ve cinsel gelişim ihmallerinin, bireyin kimlik oluşumu ile psikososyal işleyişini uzun vadede etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, ebeveynlerin çocukların cinsel gelişimini anlayışla desteklemesi ve onlara doğru rehberlik sunması, sağlıklı bir benlik algısı ve gelecekteki risklerin azaltılması için kritik öneme sahiptir (Kocaçınar, 2022; Keklik, 2024).

Duygusal ihmal

Duygusal ihmal, çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun şekilde ilgi, şefkat, sevgi ve yakınlık gibi temel psikolojik gereksinimlerinin yeterince karşılanmaması, bu

ihtiyaçların göz ardı edilmesi ya da bilinçli olarak yok sayılması durumunu ifade etmektedir (Yücel, 2021;zsert, 2022). Bu tür ihmal, genellikle diğerk istismar türlerine kıyasla doğrudan ve açık biçimde sergilenmediğinden, fark edilmesi ve tanımlanması oldukça gç olabilmektedir. Duygusal ihmalin pasif ve örtük yapısı, oğuz zaman çocukluk döneminde yaşanan olumsuzlukların gözden kaçmasına ve bu durumun uzun vadeli etkilerinin yeterince değerkendirilememesine neden olmaktadır (Humphreys et al., 2020).

Duygusal ihmal, bireyin yaşam boyu süren ruhsal ve bedensel sağlığı üzerinde ciddi ve kalıcı etkiler bırakabilmektedir. Psikolojik boyutta değerkendirildiğinde, çocukluk döneminde duygusal ihmal yaşamış bireylerde zgven eksikliği, yaşamdan doyum alamama, duygusal tatminsizlik, stres yönetiminde yetersizlik, sosyal ilişkilerde ekingelik ve yalnızlık hissi gibi çeşitli psikolojik sorunlara sıkça rastlanmaktadır. Ergenlik sürecine gelindiğinde ise bu bireylerin depresif belirtiler gösterme eğiliminde olduğu, psikolojik dayanıklılık düzeylerinin düşük olduğu ve hem içsel dünyalarında hem de kişilerarası ilişkilerinde sağlıklı sınırlar kurmakta güçlük çektikleri tespit edilmiştir (Glickman et al., 2022; Musetti et al., 2021).

Duygusal bağın zayıf olması ya da tamamen kopması, bireyin erken çocuklukta ebeveynleriyle kurduğu ilişkilerde de belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde yeterli ilgi, şefkat ve sevgiye maruz kalmayan çocukların, ileri yaşlarda bilişsel süreçlerinde bozulmalar yaşadığı ve psikolojik rahatsızlıklara karşı daha kırılgan bir yapı geliştirdikleri görülmektedir. Bilişsel Davranışı Terapi yaklaşımında da duygusal ihmalin bireyin düşünce yapısını olumsuz etkileyerek, duygu ve davranışlarında işlevsizliklere yol açtığı vurgulanmaktadır (Sami, 2024).

Duygusal ihmalkrlığın etkileri yalnızca psikolojik düzlemle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda fiziksel sağlık üzerinde de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar, duygusal ihmalin obezite, metabolik bozukluklar, bağışıklık sisteminde zayıflama, kronik stresin neden olduğu fizyolojik sorunlar, sağlıksız beslenme alışkanlıkları ve madde kullanımına yatkınlık gibi pek çok sağlık sorunu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Salzmann et al., 2022).

Tıbbi ihmal

Çocuğun sağığı için gerekli olan tıbbi bakım hizmetlerinin sağılanmaması, bağışıklama uygulamalarının göz ardı edilmesi, gerekli tanı ve tedavi süreçlerinin başlatılmaması ya da bu süreçlerin tamamlanmaması, sağık hizmetlerine erişimde yaşanan aksaklıklar veya bu hizmetlerin bilinçli şekilde reddedilmesi, tedaviye yönelik iş birliğinin sağılanmaması ve çocuğun yeterli ve dengeli beslenme olanaklarından mahrum bırakılması gibi durumlar, çocuk sağığını ciddi şekilde tehdit eden tıbbi ihmalkârlık örnekleri arasında yer almaktadır (Gündoğıdu, 2020). Bu tür ihmallerin, gebelik sürecinde annenin alkol ve sigara kullanımına devam etmesi, rutin sağık kontrollerine gereken önemin verilmemesi ya da bilinçsiz ilaç kullanımının söz konusu olması gibi doğum öncesi risk etkenleriyle birleşmesi durumunda, çocuğun sağığında geri dönüşü zor olan gelişimsel sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum, bağışıklık sisteminin zayıflamasına, sık enfeksiyon geçirme durumuna ve kimi zaman yaşamı tehdit eden sağık problemlerine neden olabilmektedir (Değirmenci, 2023).

Tıbbi ihmalin altında yatan nedenler çok yönlüdür. Bunlar arasında özellikle ebeveynlerin sağık bilgisi düzeyinin yetersiz olması, ekonomik kaynakların sınırlı olması, sağık hizmetlerine erişimde yaşanan coğrafi ya da yapısal güçlükler, dini ve kültürel inançların etkisi, sosyal güvence eksikliği ve aile bireylerinin tedavi sürecine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları gibi faktörler öne çıkmaktadır. Ayrıca, tedavi süreçlerinin aile açısından zaman alıcı, yorucu ya da duygusal olarak yıpratıcı bulunması, çocukların tıbbi gereksinimlerinin göz ardı edilmesine neden olabilmektedir (Akbayrak, 2022).

Eğitimsel ihmal

Eğitim ihmali, zorunlu eğitim çağındaki bir çocuğun okula gönderilmemesi, özel eğitim desteğine gereksinim duyan çocukların ihtiyaçlarının dikkate alınmaması, çocuğun sık sık okula gitmeme davranışına kayıtsız kalınması ve çocuğun eğitim sürecindeki başarıları ile karşılaştığı akademik veya sosyal sorunların takip edilmemesi şeklinde tanımlanabilir (Değirmenci, 2023). Ayrıca, ders içeriklerinin çocuğun gelişimsel düzeyine uygun olmaması, ezbere dayalı ve bireysel ihtiyaçları göz

ardı eden öğretim yöntemlerinin kullanılması da çocuğun bilişsel, fiziksel ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Akbarak, 2022).

Eğitim ihmali, yalnızca çocukluk dönemindeki akademik performansı değil, aynı zamanda bireyin ilerleyen yaşamında iş hayatındaki verimliliğini ve başarısını da olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitimde süreklilik sağlanamadığında ve öğrenme ortamları destekleyici olmadığında, çocuklar yetersiz donanım ile yetişmekte ve bu durum uzun vadede gelir düzeyini düşürerek yoksulluk döngüsünün nesiller boyunca devam etmesine neden olabilmektedir (Yıldırım, 2024).

Denetimsel ihmali

Alan yazında gözetimsel (denetimsel) ihmale ilişkin veriler sınırlı olsa da, Amerika Birleşik Devletleri'nde bu ihmali türü çocuk ihmali ve istismarının yaygın biçimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Denetimsel ihmali, çocuğun yeterli gözetimden yoksun kalması sonucu zarar görmesi ya da zarar görme riskinin bulunması durumudur. Buna rağmen, bu ihmali türünü diğerlerinden bağımsız olarak ele alan araştırmalar oldukça sınırlıdır (Akdemir, 2025).

2.4. Çocuk İstismarı

Çocuk istismarı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, bir yetişkinin veya çocuğun bakımından sorumlu olan bir kişinin, çocukla arasında bulunan sorumluluk, güven ya da güç ilişkisini kötüye kullanarak, çocuğun fiziksel ve/veya duygusal sağlığına, yaşam kalitesine, gelişim sürecine ya da onuruna zarar veren ya da zarar verme potansiyeli taşıyan davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (DSÖ, 2022). Bu tanım; fiziksel ve duygusal şiddet, cinsel istismar, ihmali, gözetimsizlik ile çocuğun ticari veya farklı biçimlerde sömürülmesini kapsayan geniş bir yelpazeyi içermektedir (Di Lorenzo et al., 2023).

Çocuk istismarı yalnızca çocukluk dönemiyle sınırlı kalmayıp, bireyin yetişkin yaşamında psikiyatrik bozukluklar, sosyal uyum zorlukları ve travma sonrası stres bozukluğu gibi kalıcı etkilere yol açabilmektedir (İndart De Arza, 2023; Naito et al., 2023). Ayrıca, istismarın kuşaklararası aktarım riski nedeniyle yalnızca bireysel değil,

toplumsal bir sorun olarak ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle, çocuk istismarı çok yönlü bir halk sağlığı problemi olarak değerlendirilmektedir.

2.4.1. Fiziksel istismar

Çocuklara yönelik kötü muameleler küresel düzeyde yaygın bir sorun teşkil etmekte olup, fiziksel istismar bu davranış biçimleri arasında en sık rastlanan ikinci tür olarak öne çıkmaktadır (Nunes et al., 2021). Bu ciddi sorunla mücadele kapsamında İsveç, çocuklara yönelik fiziksel cezayı yasaklayan ilk ülke olmuş ve bu yasa doğrultusunda, çocuğa yönelik en ufak fiziksel temas dahi hukuki yaptırımlara tabi tutulmuştur (Kvist et al., 2020). Ancak, bazı kültürlerde bedensel ceza, geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerinin bir parçası olarak algılanmakta ve hâlâ bir disiplin aracı olarak kullanılabilmektedir. Polat (2020)'e göre çocuklara yönelik dayak, fiziksel istismarın en yaygın biçimlerinden biri olduğu ifade edilmektedir (Polat, 2020).

Fiziksel istismar, çocuğa kasti olarak fiziksel zarar vermek ya da acı çektirmek amacıyla uygulanan şiddet davranışları olarak tanımlanmakta olup, tokat atma, tekmeleme, yakma, kemer veya sopa gibi cisimlerle vurma ve hatta bıçak gibi kesici aletlerle tehdit etme gibi eylemleri içermektedir (Lamela et al., 2024). Russell ve arkadaşlarının (2022) yaptığı araştırmada ebeveynlerin maruz kaldığı stres düzeylerinin artmasıyla birlikte, fiziksel istismar riskinin de yükseldiği sonucuna varılmıştır (Russell et al., 2022). Ekonomik yetersizlikler de çocuklara yönelik olumsuz davranışları ve fiziksel istismar vakalarını artıran önemli etkenler arasında yer almaktadır (Lawson et al., 2020).

Fiziksel istismar vakalarının en sık görüldüğü yaş grubu, henüz kendini sözel olarak ifade edemeyen ve fiziksel savunma kapasitesine sahip olmayan ,iki yaş altı çocuklardır (Apfeld et al., 2021). Fiziksel şiddete maruz kalan çocuklar, ilerleyen yıllarda özellikle yakın ilişkilerde güven duygusu geliştirmede zorluk çekmekte ve güvensiz bağlanma biçimleri geliştirme eğilimi göstermektedirler. Bu durum, çocukların benlik saygısını ve dış dünyaya olan temel güvenini ciddi biçimde zedeleyebilmektedir (Klebanov et al., 2025). Larsen ve arkadaşlarının(2021) yapmış olduğu araştırmaya göre fiziksel istismara uğramış çocukların ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde yalnızlık hissi, alkol kullanımı, depresyon belirtileri ve intihar

eğilimlerinin daha yaygın olduğunu göstermektedir (Larsen et al., 2021).Fiziksel istismara uğramış bireylerde kendine zarar verme davranışlarının görülme olasılığı yüksektir ve bu durum, erken çocukluk dönemi ölümlerinin önde gelen nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Russell et al., 2022; Loiseau et al., 2023).

Fiziksel istismarda klinik özellikler

Fiziksel istismardan şüphelenilen durumlarda, özellikle deri üzerinde meydana gelen travmatik lezyonlar ve kemik kırıkları, önemli klinik göstergeler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, kaburga kırıkları, çocukluk çağındaki fiziksel istismarın en güçlü fiziksel belirtilerinden biri olarak kabul edilmektedir (Alzahrani et al., 2021).

Fiziksel istismarın semptomatik yansımaları, her çocukta aynı şekilde görülme de bazı ortak davranışsal ve fizyolojik işaretler gözlemlenebilir. Bu belirtiler arasında aniden gelişen yoğun öfke nöbetleri, belirgin enerji düşüklüğü ve genel anlamda depresif bir ruh hali dikkat çekmektedir. Ayrıca, istismara maruz kalmış çocuklarda beslenme sorunları yaygın olarak görülebilmekte; örneğin yemek yeme isteksizliği, yutkunmada güçlük veya sık sık kusma gibi belirtiler ortaya çıkabilmektedir. Daha ciddi durumlarda ise, apne atakları olarak bilinen solunum duraksamaları ya da ciltte morarma ve oksijen yetersizliğine bağlı olarak gelişen siyanoz gibi klinik bulgular gözlenebilmektedir (Jeon et al., 2020).

Fiziksel istismarın en ağır ve hayatı tehdit edebilecek formlarından bazıları ise Sarsılmış Bebek Sendromu (*Battered Child Syndrome*) ve *Münchausen by Proxy* Sendromu'dur. Sarsılmış Bebek Sendromu, özellikle bebeklik döneminde şiddetli baş sallama veya sarsma sonucu beyin hasarına yol açabilecek travmalarla karakterize edilirken, *Münchausen by Proxy* Sendromu, çocuğa bakmakla yükümlü kişinin, çocuğu bilinçli olarak hasta gibi göstererek tıbbi müdahalelere maruz bırakmasıyla tanımlanmaktadır. Her iki durum da ciddi sağlık sorunlarına ve hatta ölümle sonuçlanabilecek komplikasyonlara neden olabileceği için, sağlık profesyonelleri tarafından dikkatle tanılanmalı ve müdahale edilmelidir (Yüzügüldü ve Ülküer, 2023).

2.4.2. Duygusal istismar

Fiziksel şiddet içermemesine rağmen, çocuğun bakımından sorumlu kişi ya da kişilerin uyguladığı; aşağılayıcı, küçümseyici, suçlayıcı ve onur kırıcı sözlü ya da davranışsal tutumları kapsayan bir kötü muamele biçimi olan duygusal istismar, çocuklar üzerinde derin ve uzun vadeli etkiler yaratabilmektedir (Xu and Zheng, 2022).

Çocukluk döneminde maruz kalınan duygusal istismar, bireyin hem ruhsal hem de davranışsal gelişimi üzerinde önemli derecede olumsuz etkiler oluşturur. Bu tür olumsuz yaşantılar, ilerleyen dönemlerde çocuklarda yeme bozukluklarının gelişmesine, depresif belirtilerin ortaya çıkmasına ve hatta intihar düşüncesi ya da girişimlerine zemin hazırlayabilmektedir (Liu et al., 2021). Duygusal istismarın bireylerin kişilik yapıları üzerinde belirgin etkileri olduğu bilinmektedir. Nitekim Verrastro ve diğerleri (2024), duygusal istismar geçmişi olan bireylerin yetişkinlikte belirgin şekilde yüksek mükemmeliyetçilik eğilimleri sergilediklerini, aşırı çalışma davranışları gösterdiklerini ve bu özelliklerin istismar deneyimleriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu etkiler yalnızca kişilik özellikleriyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda fiziksel ve zihinsel sağlığı da önemli ölçüde etkilemektedir (Verrastro et al., 2024). Osman ve diğerleri (2024), çocuklukta duygusal istismara maruz kalan bireylerin yetişkinlikte kronik ağrı ve psikiyatrik rahatsızlıklara (anksiyete, depresyon, TSSB) daha yatkın olduklarını, ayrıca psikosomatik semptomların da bu grupta belirgin şekilde yaygın olduğunu belgelemiştir (Osman vd., 2024).

2.4.3. Cinsel istismar

Çocuk cinsel istismarı, yalnızca bireysel ya da ailesel düzeyde değil, toplumsal boyutta da derin etkiler yaratan ciddi ve yaygın bir küresel halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir (Fernandes et al., 2024). On sekiz yaşın altındaki bir çocuğun, kendi gelişim düzeyi ve bilişsel kapasitesi doğrultusunda anlayamayacağı ya da onay veremeyeceği nitelikteki cinsel içerikli eylemlere dahil edilmesi, yasal düzenlemelere ve kültürel normlara aykırı olan çocuk cinsel istismarının temelini oluşturmaktadır. Bu eylemler, doğrudan fiziksel temas içermeyen teşhir ve röntgencilik gibi davranışlardan

başlayarak, cinsel birleşmeye kadar uzanan geniş bir yelpazede karşımıza çıkabilmektedir (Ifayomi et al., 2024).

Yapılan bilimsel çalışmalar, çocuk cinsel istismarı sonrasında ortaya çıkan çok yönlü ve ciddi psikolojik sonuçlara işaret etmektedir. Bu sonuçlar arasında uyku bozuklukları, travma sonrası stres belirtileri, yoğun kaygı halleri, depresyon gibi ruhsal sorunların yanı sıra, çocukluk ya da ergenlik döneminde başlayan riskli cinsel davranışlar, erken yaşta cinsel deneyim kazanımı ve birden fazla partnerle ilişki kurma eğilimleri yer almaktadır (Kamukama et al., 2022; Langevin et al., 2023). Ayrıca, Herland'ın (2024) belirttiği üzere, istismara maruz kalan çocukların yaşadıkları durumu açıklamakta tereddüt etmelerinin arkasında pek çok karmaşık psikososyal neden bulunmaktadır. Bunlar arasında, çevresi tarafından kendisine inanılmayacağı ya da suçlanacağı yönündeki korkular, yaşanan olayın tam olarak anlaşılmaması, olaydan kendisini sorumlu hissetme, istismarcıyla olan duygusal veya bağımlı ilişki ve aile içindeki ya da sosyal çevredeki olası olumsuz sonuçlardan endişe duyma gibi etkenler yer almaktadır (Herland, 2024).

Çocuk cinsel istismarının önlenmesi ve çocukların korunması amacıyla geliştirilen müdahale ve eğitim programları büyük önem arz etmektedir. Cinsel istismar önleme programları, çocuklara istismarın ne olduğunu öğretmeyi, potansiyel istismarcıların uygulayabileceği manipülatif davranışlara karşı direnç geliştirmeyi, otorite figürlerinin kötüye kullanımına karşı sağlıklı sınırlar oluşturmayı, vaat edilen maddi ya da manevi ödülleri sorgulama becerisi kazandırmayı ve maruz kaldıkları istismarı uygun yollarla bildirebilmeyi amaçlamaktadır (Che Yusof et al., 2022).

2.5. İhmal ve İstismara İlişkin Risk Faktörleri

Çocuk ihmali ve istismarı, bireysel özelliklerden aile yapısına, sosyal çevreden toplumsal koşullara kadar uzanan çok katmanlı ve etkileşimli faktörlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan karmaşık bir olgudur (Karataş, 2023).

2.5.1. Çocuğa ilişkin risk faktörleri

Çocuğa ilişkin bireysel özellikler ve davranış örüntüleri, ihmâl ve istismar vakalarının ortaya çıkışında önemli risk faktörleri arasında değerlendirilmektedir. Özellikle dört yaş altı çocuklar ile ergenler, bu açıdan yüksek risk grubunu oluşturmakta; istenmeyen gebelik, evlilik dışı doğum, ebeveyn beklentilerini karşılayamama, özel gereksinim varlığı, aşırı ağlama, fiziksel farklılıklar, zihinsel yetersizlik, gelişimsel gecikme, ilk doğan çocuk olma, prematürite, hiperaktivite ve zorlayıcı mizaç gibi nitelikler riski daha da artırmaktadır. Türkiye özelinde ise toplumsal düzeyde var olan cinsiyet temelli ayrımcılık, çocukların ihmâl ve istismara maruz kalma olasılığını yükselten yapısal bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Özkan, 2022). Hiçbir çocuk, sahip olduğu özellikler veya içinde bulunduğu koşullar nedeniyle maruz kaldığı ihmal veya istismardan sorumlu tutulamaz; bu faktörler yalnızca bakım verenlerin sorumluluklarını daha kapsayıcı ve duyarlı bir yaklaşımla yerine getirmesi gereken durumlar olarak değerlendirilmelidir (Baskak, 2023).

2.5.2. Kültürel ve çevresel ortama ilişkin risk faktörleri

Toplumsal ve çevresel faktörler, çocuk ihmali ve istismarının ortaya çıkışında temel belirleyiciler arasında yer almaktadır. Bir toplumda var olan cinsiyete dayalı ayrımcılık ve sosyal eşitsizlikler, çocukların aile içindeki statüsünü ve değerini olumsuz yönde etkilerken, çocukları korumaya yönelik etkili ulusal stratejilerin ve uygulamaların yetersizliği sorunu daha da derinleştirmektedir. Kamu politikalarının gelir dağılımındaki adaletsizlikleri artırması, şiddeti normalleştiren sosyal ve kültürel kalıplar, fiziksel cezayı disiplin yöntemi olarak benimseme yaygınlığı ve katı cinsiyet rolleri anlayışları, çocukların ihmal ve istismara maruz kalma riskini artıran önemli etkenlerdir. Bunun yanı sıra, ekonomik sıkıntılar, yetersiz barınma koşulları, zayıf topluluk desteği, sosyal yardım sistemlerinin yetersizliği veya erişim güçlükleri, alkolün kolay erişilebilirliği ve aşırı tüketimi ile güvensiz yaşam ortamları gibi unsurlar da çocuk ihmalinin artmasına ortam hazırlamaktadır (Avdibegović and Brkić, 2020; Özkan, 2022). Ayrıca medya içeriklerinin kültürel duyarlılıktan uzak şekilde hazırlanması; cinsellik temalı yayınlar, haber programları ve televizyon dizilerinde uygunsuz sunumlar yapılması; ayrıca ihmali ve istismarı tetikleyebilecek gereksiz ve

aşırı detayların paylaşılması, kadınlar ve çocuklara yönelik kötü muamele davranışlarının yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır (Özkan, 2022).

2.5.3. Aile yapısına ilişkin risk faktörleri

Aile, kan bağı ile birbirine bağlı yetişkinlerin çocuk bakımından sorumlu olduğu temel sosyal yapı olarak tanımlanır. Çocuklar için en güvenli ortam olması beklenen aile, ne yazık ki çocuk istismarı vakalarında en yüksek risk taşıyan ortamlar arasında yer alabilmektedir (Selçuk ve Karadeniz, 2020). Çocuk istismarı riski bulunan ailelerde, tek ebeveynli yaşam biçimi, ebeveynlerin düşük eğitim düzeyi, çok sayıda çocuk sahibi olunması ve madde bağımlılığı gibi etkenler ön plana çıkar. Bu aileler genellikle yüksek düzeyde stres yaşamakta, aile içi ilişkilerde parçalanmalar ve ebeveynler arası uyumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bunun yanı sıra, istismar olasılığını artıran diğer önemli faktörler arasında aile bireylerinde farkındalık eksikliği, aile içi şiddet deneyimleri ve engellenmeye karşı düşük tolerans gösterme yer almaktadır (Selçuk ve Karadeniz, 2020; Özkan, 2022).

Ebeveynlerin anti-sosyal davranış kalıpları ve suç eğilimleri, kumar bağımlılığı, düşük benlik saygısı, duygusal düzenleme sorunları, yetersiz sosyal destek ağları ve kendi çocukluklarında yaşadıkları olumsuz deneyimlerin ebeveynleriyle bozuk ilişkiler kurmalarına bağlı sorunlar, çocuk ihmalinin başlıca risk faktörleri arasında kabul edilmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin kendi kişisel ihtiyaçlarına aşırı odaklanması ve zayıf ebeveyn-çocuk etkileşimi, istismar riskini önemli ölçüde yükseltmektedir (Avdibegović and Brkić, 2020).

2.5.4. Ebeveyn çocuk ilişkisi

Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki kalitesi, çocuğun sağlıklı gelişimini destekleyen temel unsurlardan biridir. Yapılan araştırmalar, bu güçlü bağın çocuklarda ortaya çıkan davranışsal problemleri anlamlı biçimde azalttığını ve çocuk istismarı vakalarının da düşmesine katkı sağladığını göstermektedir (Olson et al., 2023). Özellikle, ebeveyn ile çocuk arasındaki etkili iletişim, istismarın fark edilmesini kolaylaştırarak bu tür olumsuz durumların önlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Derin ve sürekli iletişim, çocuğun günlük yaşam deneyimlerini ve sosyal

etkileşimlerini daha iyi anlamaya olanak vererek risklere karşı koruyucu müdahalelerin zamanında gerçekleştirilmesini sağlar (Aktu, 2023).

Ebeveynlik tutumları ise, çocuk yetiştirme sürecinde benimsenen ilke, davranış, değer ve inançlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Yüzügüldü ve Ülküer, 2023). Bu çerçevede, katı, ilgisiz, tutarsız, aşırı korumacı veya mükemmeliyetçi yaklaşımlar, çocuklarda bağımlılık, düşük özgüven ve çeşitli davranışsal bozukluklara yol açabilirken; demokratik ebeveynlik biçimi sosyal becerileri geliştirmiş, özgüveni yüksek ve empati yeteneği güçlü bireylerin yetişmesine olanak tanır. Bu nedenle, çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek ve istismar ya da ihmal riskini azaltmak için ebeveynlerin bilinçli ve olumlu tutumlar geliştirmesi büyük önem taşımaktadır (Yüzügüldü ve Ülküer, 2023).

2.6. İhmal ve İstismar Edici Tutumların Çocuk Üzerindeki Etkileri

Çocukluk döneminde yaşanan ihmal ve istismar, özellikle erken yaşlarda olan bireylerin hem ruhsal hem de bedensel sağlığı üzerinde kalıcı ve derin etkiler bırakmaktadır. Bu tür travmatik yaşantılar, çocukların mevcut yaşam kalitesini olumsuz etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda ilerleyen yaşlarda da çeşitli alanlarda ciddi sorunlara yol açabilmektedir (Moullin and Milne, 2025). Greene ve diğerlerinin (2020) vurguladığı üzere, travma kaynaklı bu etkiler arasında ruh sağlığında bozulmalar, depresyon ve çeşitli psikiyatrik rahatsızlıkların görülme sıklığında artış yer almaktadır. Bunun yanı sıra, madde bağımlılığı eğilimleri, obezite gibi fiziksel sağlık sorunları, riskli davranış kalıpları, stres ve öfkeyle başa çıkmada güçlükler de bu kapsamda değerlendirilmelidir (Greene et al., 2020).

Literatürde, kötü muamele gören çocukların sosyal beceriler geliştirmede zorluk yaşadığı ve saldırgan davranışlar sergileme olasılıklarının yükseldiği bildirilmektedir (Choe and Yu, 2022; Van Der Hoeven et al., 2024). Ayrıca, Hoeboer ve diğerlerinin (2021) çalışmaları, duygusal istismara maruz kalan çocuklar ile travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) arasında belirgin ve güçlü bir bağlantı olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, çocuklukta yaşanan ihmal ve istismarın hem psikolojik hem de sosyal açıdan uzun vadeli etkilerinin önemini gözler önüne sermektedir (Hoeboer et al., 2021).

2.6.1. Travma sonrası etkiler (Bağlanma sorunları vb.)

Çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimler; duygusal, fiziksel veya cinsel istismar ile ihmal gibi çeşitli biçimlerde kendini gösterebilir. Bu tür olumsuz yaşantılar, bireylerin uzun vadede hem ruhsal hem de bedensel sağlıklarında ciddi bozukluklara yol açabilmektedir. Bu deneyimleri yaşamış olan kişiler, yetişkinlik döneminde travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, depresyon, madde bağımlılığı, antisosyal davranış örüntüleri ve farklı kişilik bozuklukları gibi psikiyatrik rahatsızlıklara karşı daha yüksek duyarlılık göstermektedirler (Cai et al., 2023).

2.7. İhmal ve İstismar Farkındalığı ve Yaygınlığı

Çocuk istismarı ve ihmali, ne yazık ki toplumumuzda yaygın bir sorun olmaya devam etmekte ve resmi kayıtlara geçmeyen vakaların sayısının oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir. Araştırmalar, COVID-19 pandemisi sürecinde çocuk ihmali ve istismarının belirgin bir şekilde arttığını göstermekte olup, benzer büyük toplumsal krizlerin de bu tür olumsuz olaylarda yükselişe yol açtığı tespit edilmiştir (Şenol ve Üstündağ, 2021).

Bilinçli ve duyarlı bir toplum, istismara yönelik davranışları güçlü biçimde reddeder ve böylece zarar gören çocukların sayısının azalmasına katkı sağlar. Bu farkındalık, aynı zamanda istismar vakalarının yetkili mercilere bildirilmesini teşvik ederek, mağdurların gereksinim duyduğu yardım ve koruma hizmetlerine ulaşmasını mümkün kılarak etkin bir koruyucu mekanizma oluşturur (Sheikh et al., 2022).

2.7.1. Ebeveynlerin ihmal ve istismar farkındalığı

Çocuklar, ebeveynlerinin koruyucu gözetimi altında büyürler; bu nedenle ihmal ve istismara uğrayan çocukların ailelerinin bu konudaki bilinç düzeyi son derece önemlidir. Ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarı konusundaki farkındalık seviyeleri, mağduriyetin erken tespiti, önlenmesi ve engellenmesinde temel bir rol oynamaktadır (Alisinanoğlu ve Bağcı, 2023; İnan ve Uğurlu, 2024). Bu farkındalığın derecesi ise pek çok farklı etkene bağlıdır; bunlar arasında ekonomik güçlükler, sağlık sorunları ve ebeveynlik becerilerindeki yetersizlikler ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, ebeveynlerin

ve çocukların cinsiyeti, yaş grupları, sosyoekonomik koşulları ve ebeveynlerin mesleki durumu da ihmal ve istismar riskini artıran önemli faktörler olarak değerlendirilmektedir (Şenol, 2021).

Büber ve Taylan'ın (2023) yürüttüğü araştırmada, ebeveynlerin eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalıklarının da arttığı ve çok çocuklu ailelerde ebeveynlerin bilinç düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır(Büber ve Taylan, 2023). Buna ek olarak, Yüzügüldü ve Ülküer'in (2023) yaptığı çalışma, ebeveyn tutumlarının farkındalık üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu göstermektedir. Demokratik tutumlar sergileyen ebeveynlerin ihmal ve istismar konusunda daha bilinçli olduğu, buna karşın baskıcı ya da aşırı hoşgörülü davranışların bu farkındalığı olumsuz yönde etkilediği ortaya konmuştur (Yüzügüldü ve Ülküer, 2023).

2.7.2. Dünya’da çocuk ihmal ve istismarının yaygınlığı

Çocuk ihmali ve istismarı, hem dünya genelinde hem de Türkiye’de giderek artış gösteren ve toplum sağlığını ciddi şekilde tehdit eden önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun tespit edilmesindeki güçlükler ve vakaların büyük bir bölümünün resmi kurumlara bildirilmemesi nedeniyle mevcut istatistikler, gerçek durumu tam anlamıyla yansıtamamaktadır (Aktay, 2020).

DSÖ (2020)’nün yayımladığı rapora göre, beş yaşın altındaki çocukların yaklaşık %60’ı, bakım veren kişiler ya da ebeveynleri tarafından düzenli olarak fiziksel veya duygusal şiddete maruz kalmaktadır. Ayrıca, kadınların yaklaşık beşte biri ve erkeklerin yedide biri, çocukluk dönemlerinde cinsel istismara uğradıklarını ifade etmektedir (DSÖ,2020).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF, 2024) raporuna göre, dünya genelinde yaklaşık 1,6 milyar çocuğun ev ortamında fiziksel ceza ya da duygusal zarar veren davranışlara maruz kaldığını göstermektedir. Şiddet nedeniyle her dört dakikada bir çocuğun yaşamını yitirdiği belirtilmektedir. Ayrıca, yaklaşık 650 milyon kadın ve kız çocuğunun çocukluk dönemlerinde cinsel istismara uğradığı,

bunların yaklaşık 370 milyonunun ise ağır cinsel saldırıya maruz kaldığı ifade edilmektedir (UNICEF, 2024).

2.7.3. Türkiye’de çocuk ihmal ve istismarının yaygınlığı

Çocukların ihmale ve istismara maruz kalması, Türkiye’de hem bireysel yaşamları hem de toplumsal yapıyı derinden etkileyen önemli bir toplumsal sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Bu konuya ilişkin şimdiye kadar gerçekleştirilen en kapsamlı ulusal düzeydeki araştırma, 2010 yılında UNICEF ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü işbirliğiyle yürütülmüştür. "Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması" başlıklı bu çalışmada, yedi ile on sekiz yaş arasında değişen çocuklardan oluşan 2216 kişilik örneklem grubuyla yapılan görüşmeler neticesinde, çocukların %25’inin ihmale, %51’inin duygusal istismara, %43’ünün fiziksel istismara ve %3’ünün ise cinsel istismara uğradığı belirlenmiştir (UNICEF, 2010). Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre çocukların en sık karşılaştığı ihmal biçimi "yalnız bırakılmak" olarak tanımlanmıştır. Duygusal istismarın en belirgin örnekleri arasında ise "akademik başarı konusunda aşırı baskıya maruz kalmak" yer almaktadır. Fiziksel istismar kapsamında çocuklara yönelik en yaygın eylemler arasında "saç ve kulak çekme, çeşitli nesnelerin fırlatılması, tokat atma ve elle vurma" davranışları öne çıkmaktadır. Cinsel istismara uğrayan çocukların bir kısmına ise "zorla cinsel içerikli materyallerin izlettirilmesi" gibi travmatik deneyimlerin yaşatıldığı saptanmıştır (UNICEF, 2010).

2010 yılında elde edilen bu verilerden bu yana ulusal düzeyde benzer büyüklükte ve kapsamda bir başka çalışma gerçekleştirilmemiştir. Ancak, çeşitli bölgesel araştırmalar ve resmi adli kayıtlar, özellikle cinsel istismara ilişkin vakalarda dikkat çekici bir artış olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Adalet Bakanlığı’nın 2022 yılına ait adli istatistiklerinde, "çocuğun cinsel istismarı" suçu kapsamında açılan dava sayısının 22.000’in üzerine çıktığı belirtilmektedir (Adalet Bakanlığı, 2023). Bu durum, ya vakaların fiilen artış gösterdiğine ya da toplumda farkındalığın yükselmesiyle birlikte daha fazla olayın yargı sistemine taşındığına işaret etmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından ağustos ayında yayınlanan istatistiklere göre 2022 yılında güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı 2021 yılına göre

yüzde 20,5 artarak 601 bin 754 oldu. Suç mağduru çocukların yüzde 13,7'sini ise cinsel suç mağduru çocuklar oluşturdu. 2022 yılında 31 bin 890 çocuğa karşı cinsel suç işlendi, bu sayı son dokuz yılın en yüksek sayısı oldu. 2014 yılında 11 bin 9 çocuk cinsel suç mağduruyken 2022 yılında bu sayı neredeyse üçe katlandı (TÜİK, 2023).

Akademik alanda yapılan çalışmalara bakıldığında ise, çocuk istismarı konusuna dair hazırlanan lisansüstü tez sayısının son yıllarda artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Çubuk ve Şeker (2021) tarafından yapılan bir değerlendirmede, bu artışa rağmen alanda hâlen yeterli düzeyde bilgi birikiminin oluşmadığı ve çok boyutlu yapısı nedeniyle çocuk istismarına ilişkin daha fazla ampirik çalışmanın gerekliliği vurgulanmaktadır (Çubuk ve Şeker, 2021). Mevcut veriler yalnızca bildirilen ve resmî kayıtlara geçen vakaları yansıtmaktadır. Ancak birçok çocuğun maruz kaldığı istismar, çeşitli nedenlerle kayıt altına alınamamakta ya da gizli kalmaktadır. Nitekim bazı araştırmalar, Türkiye’de çocukların önemli bir kısmının cinsel istismar riski altında olduğunu ortaya koymaktadır. TÜİK’in 2020 yılı verilerine dayandırılan değerlendirmelere göre, ülkemizde çocukların yaklaşık %20’si cinsel istismar riski taşımaktadır (TÜİK, 2020; Irmak, 2024).

2.8. Çocuk İhmal ve İstismarının Sonuçları

Çocukluk döneminde maruz kalınan ihmal, bireyin beyinde özellikle duygusal ve bilişsel işlevleri yöneten alanlarda yapısal ve fonksiyonel bozulmalara sebep olabilmektedir. Bu tür gelişimsel travmalar, çocuğun çevresel uyaranlara uygun yanıt verme yetisini zayıflatarak, stres sistemi üzerinde aşırı aktivasyona yol açar ve bunun sonucunda kaygı, depresyon ve duygusal düzenleme güçlükleri gibi psikiyatrik sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlar (Avdibegović and Brkić, 2020).

İhmal edilen çocuklar sosyal ilişkiler kurmada belirgin zorluklar yaşamakta; çevreye ilgisiz davranışlar sergilemekte, içe kapanıklık ve öğrenme motivasyonunda azalma gibi belirtiler gösterebilmektedir. Nörogelişimsel açıdan değerlendirildiğinde ise bu çocuklarda sinir sistemi organizasyonunda çeşitli bozuklukların daha yaygın olduğu tespit edilmiştir (Avdibegović and Brkić, 2020). Ayrıca, çocuklukta yaşanan ihmal ve istismar vakalarında, telomerlerin anlamlı derecede kısaldığı gözlenmiştir. Telomer uzunluğundaki (kromozomların uç kısımlarını koruyan ve DNA bütünlüğünü

sağlayan tekrarlayan nükleotid dizilerinin fiziksel uzunluğu) azalma, hücresel yaşlanmanın hızlandığını gösteren biyolojik bir belirteçtir ve bu durum, söz konusu bireylerin yaşam süresinin kısalması ile stres karşısında daha yoğun fizyolojik tepkiler verdiğini göstermektedir (Schmeck, 2020). Bu biyolojik değişikliklerin ruhsal hastalıkların gelişiminde yatkınlık oluşturduğu da dikkat çekmektedir.

Çocuklukta yaşanan travmalar, ilerleyen yaşam dönemlerinde çok çeşitli ruh sağlığı sorunlarına yol açabilir. Uyku bozuklukları, gece altını ıslatma, yoğun anksiyete, depresyon, travma sonrası stres reaksiyonları, psikotik belirtiler ve madde kullanımı bu sorunlar arasında yer almaktadır (Strathearn et al., 2020). Özellikle cinsel ve fiziksel istismara maruz kalan çocuklarda, depresyon gelişme riski daha yüksektir. Cinsel ve fiziksel istismar mağduru çocuklarda depresyon riski artmakta; özellikle cinsel istismarın zarar görmüş cinsellik algısı, kontrol kaybı ve toplumsal damgalanma gibi uzun vadeli psikolojik sonuçları bulunmaktadır. Travmanın şiddeti ve kalıcılığı, failin otoriter konumu ve istismarın süreklilik göstermesiyle artarken, semptomlar cinsiyete göre farklılaşabilmekte; erkek çocuklarda dışa vurumcu ve saldırgan davranışlar gözlemlenirken, kız çocuklarında ise içe dönük öfke, değersizlik duyguları ve kendine zarar verme eğilimleri daha belirgin olabilmektedir (Aktay, 2020).

İstismara maruz kalan bireylerde sıklıkla anksiyete, depresyon, dissosiyatif belirtiler, cinsel işlev bozuklukları ve çeşitli bedensel şikayetler gözlemlenmektedir. Bu olumsuz etkiler, bireyin sosyal işlevselliğini ve yaşam kalitesini belirgin şekilde azaltmaktadır. Örneğin Turner ve diğerlerinin (2020) yaptığı araştırmada, çocuklukta istismara uğrayan ergenlerin uykuya dalma sürelerinin 10 dakikayı aştığı ve uykuda haftada bir ila yedi kez uyanma yaşadıkları belirlenmiştir (Turner et al., 2020). Bu sonuçlar, istismar geçmişi olan bireylerin biyolojik ritimlerinde bozulmalar olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, kötü muameleye maruz kalan bireylerin genellikle güvensiz bağlanma stilleri geliştirdikleri, bu bağlanma biçimlerinin ilerleyen yaşlarda ilişki problemlerine ve düşük benlik algısına neden olduğu ifade edilmektedir (Haslam and Taylor, 2022). Okul öncesi dönemde duygusal ihmal ya da istismar yaşayan çocuklarda ise dil gelişimi ve iletişim becerilerinde gerilemeler görülmekte; bu durum, sosyal etkileşimde önemli olan konuşma yetilerinde gecikmelere yol açmaktadır (Şenol, 2021).

Sonuç olarak, çocuklukta yaşanan bu tür travmatik deneyimlerin etkileri sadece çocukluk döneminde kalmayıp erişkinlikte de ruhsal hastalıklara yatkınlık, madde bağımlılığı, obezite, bilişsel işlevlerde azalma ve genel yaşam kalitesinde düşüş gibi geniş kapsamlı olumsuzluklara neden olmaktadır (Strathearn et al., 2020).

2.9. Çocuk İhmal ve İstismarının Önlenmesine Yönelik Programlar

Birincil koruma stratejileri kapsamında öncelik, çocuklar, ebeveynler ve toplumun bilinçlendirilmesine verilmektedir. Bu süreçte, çocuk istismarının tanımlanması, uygun bildirim mekanizmalarının oluşturulması ve risk faktörlerinin saptanarak gerekli önlemlerin alınması esas alınmaktadır. Etkili koruyucu müdahaleler, hem istismarın önlenmesi hem de mağdurların erken tespiti ve desteklenmesi açısından hayati öneme sahiptir (Bayrak ve Ekici, 2021). Ayrıca, ruh sağlığı alanında çalışan profesyonellerin, özellikle psikiyatri hemşirelerinin, çocuk istismarıyla mücadelede sorumlulukları büyüktür. Bu meslek grubu, çocukların ruhsal durumlarının değerlendirilmesi, risklerin belirlenmesi ve müdahale süreçlerinin planlanmasında aktif rol oynar. Psikiyatrik destek hizmetleriyle entegre çalışan bu ekipler, mağdur çocukların iyileşme süreçlerini destekleyerek uzun vadeli zararların önüne geçilmesine katkı sağlamaktadır (Demir vd., 2024).

2.9.1. Ailenin rolü

Çocuğa yönelik kötü muamelenin engellenmesi ve sağlıklı gelişimin desteklenmesinde aile, temel bir unsur olarak kabul edilmektedir (Özgen ve Seçer, 2024). Çocuk, yaşamının ilk dönemlerinde çevresini keşfederken, aile bireyleri ona rehberlik etme görevini üstlenirler (Yıldırım, 2020). Bu nedenle, çocuk istismarıyla mücadelede aileye yönelik bilgilendirme ve destek programlarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır (Özgen ve Seçer, 2024). Ebeveynlerin uyguladığı disiplin yöntemleri bazen istemeden kötü muamele sınırlarını aşabilmektedir. Bu noktada anne ve babaların çocuk ihmal ve kötü muamele kavramlarını doğru anlamaları, bu tür durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmeleri kritik bir gerekliliktir (Aktay, 2020).

Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklara yönelik kötü muamele vakalarını tam olarak bildirmekte isteksiz davrandıklarını göstermektedir. Bu durum, mağduriyetin erken dönemde fark edilmesini ve müdahale edilmesini güçleştiren ciddi bir engel oluşturmaktadır (Kılıç, 2025). Ayrıca, tekrar eden çocuk kötü muamelesi olaylarının büyük bir kısmının failinin ebeveynler olduğu ve bu vakaların toplam tekrarların %94,5'ini oluşturduğu saptanmıştır (Han and Oh, 2022). Ev ortamında gizli gerçekleşen kötü muamele vakaları, erken tespit ve ev temelli rehberlik programlarının ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Han and Oh, 2022).

Çocukların güvenli ve korunaklı bir ortamda büyümesi, ebeveynlerin en temel görevlerinden biridir. Bu görev, çocukların cinsel kötü muamele gibi hassas risklere karşı korunmasını da kapsamaktadır (Durmaz vd., 2025). Ebeveynlerin cinsel kötü muamelenin belirtilerini tanınası ve bu tür durumların olası etkileri hakkında bilgi sahibi olması, koruyucu müdahalelerin başarısını artıran önemli faktörlerdendir (Üstündağ, 2022). Ebeveynler, çocuklara yönelik önleyici eğitimlerin temel kaynakları olarak kabul edilmekte ve sundukları destek, koruma çabalarının etkinliğini doğrudan etkilemektedir (Üstündağ, 2022). Orak ve Okanlı (2021)'nin yaptığı araştırmaya göre yalnızca annelere verilen eğitimlerin çocuklarda bilgi düzeyini yeterince artırmadığını, ancak çocuklara veya hem çocuklara hem annelere yönelik verilen eğitimlerin bilgi artışını anlamlı biçimde desteklediğini göstermektedir (Orak ve Okanlı, 2021). Ebeveynlerin, çocuklara yönelik cinsel kötü muamelenin temel belirtilerini öğrenmeleri, erken müdahale açısından büyük önem taşımaktadır (Kemer ve İşler, 2021). Bu tür eğitim programları, ebeveynlere şüpheli durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini ve çocuklarına bu süreçte nasıl rehberlik edeceklerini öğretmektedir (Kemer ve İşler, 2021).

Çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek ve olası risk faktörlerini azaltmak amacıyla, ailelerin aktif katılımını teşvik eden kapsamlı bilgilendirme, eğitim ve destek programlarının toplum temelli bir yaklaşımla yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır.

2.9.2. Öğretmenlerin rolü

Çocukların aile ortamından sonra en fazla vakit geçirdikleri mekanlar olan okullar, güvenlik açısından son derece önemli bir alan teşkil etmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerle kurdukları yakın ilişkiler, çocukların davranışlarındaki farklılıkları fark etme olanakları ve yasal bildirim yükümlülükleri, onları kötü muamele ve ihmal vakalarının tespitinde ve önlenmesinde kritik bir konuma getirmektedir (Shivashankarappa et al., 2022). Özellikle okul öncesi dönemde görev yapan öğretmenlerin çocuklarla uzun süreli etkileşimde bulunmaları, çocukların davranışlarını yakından tanımlarına olanak tanıyarak potansiyel ihmalkârlık veya kötü muamele durumlarını daha kolay fark etmelerini sağlamaktadır (Özgen ve Seçer, 2024). Bununla birlikte, mevcut çalışmalar öğretmenlerin istismar belirtilerini tanıma ve gerekli bildirim süreçlerinde yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıklarını göstermektedir (Kahraman, Doğan ve Şimşek, 2020).

Çocukların yaş ve fiziksel güç açısından savunmasız konumda olmaları, onları kötü muameleyle karşı daha hassas hale getirmektedir (Solehati et al., 2023). Bu nedenle öğretmenlerin sadece gözlemlerine dayanmakla kalmayıp, öğrencilere ve ailelere yönelik bilinçlendirici etkinlikler düzenleyerek koruyucu bir rol üstlenmeleri gerekmektedir (Kemer ve İşler, 2021). Öğretmenlerin öğrencilerle ilgili hassas bilgileri yalnızca yetkili kişi ve kurumlarla paylaşmaları gerektiğini ifade eden gizlilik ilkesi, etik sorumluluklarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Bar Gosen et al., 2024). Öğretmenlerin çocuk hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bu bilginin büyük oranda müfredat kapsamında verildiği ortaya konmuştur (Kahraman vd., 2020).

Üstündağ (2022) tarafından yapılan araştırma, ebeveynlerin çocuklarıyla olumsuz yaşantılar hakkında genel olarak iletişim kurmakta zorlanmadıklarını, ancak cinsel eğitim ve cinsel istismar gibi hassas konularda belirgin bir çekince sergilediklerini ortaya koymaktadır. Bu çekincelerin temelinde utanma, bilgi eksikliği ve kültürel tabular yer almaktadır (Üstündağ, 2022). Oysa nitelikli bir cinsel eğitim, çocukların masumiyetini zedelemek yerine onları istismara karşı bilinçlendirmekte;

eşitlik, mahremiyet ve güvenlik gibi temel kavramların öğretilmesini sağlamaktadır (Ünlüer ve İnan, 2021).

2.9.3. Sağlık çalışanlarının rolü

Çocuk istismarı ve ihmali, çocukların temel hakları olan yaşam hakkı ve fiziksel ile duygusal gelişimlerini derinden etkileyen önemli bir halk sağlığı problemidir. Bu sorunla mücadelede sağlık çalışanlarının sorumluluğu sadece tedavi uygulamakla sınırlı kalmayıp, risk taşıyan durumları zamanında fark etmek ve ilgili kurumlara bildirimde bulunmayı da kapsar. Sağlık kuruluşlarına başvuran çocuklarda açıklanamayan yaralanmalar, çelişkili öyküler ve geç başvurular, sağlık profesyonelleri için ciddi uyarı işaretleridir (Okur ve Parlak, 2024).

İhmal veya istismar şüphesi bulunan ancak doğru yönlendirme yapılmayan çocukların çoğu, benzer risklerle tekrar karşı karşıya kalmakta ve bazen yaşamlarını yitirmektedir. Bu nedenle, özellikle çocukla ilk temas kuran sağlık çalışanlarının vakayı titizlikle değerlendirmesi büyük önem taşımaktadır (Mavili ve Altun, 2022). Sağlık sisteminde görev alan her birey, bu tür durumları ihmal etmeksizin yasal prosedürleri başlatmakla yükümlüdür (Joh-Carnella et al., 2023).

Hemşireler, çocuklarla doğrudan iletişim kuran meslek gruplarından biri olarak, çocuk istismarının önlenmesi ve erken teşhisinde kritik bir rol üstlenir. Klinik ortamların yanı sıra okul ve ev ziyaretleri gibi saha çalışmalarında çocukları gözlemlene imkânı bulan hemşireler, zamanında müdahale ederek gerekli bildirimleri yaparak çocuğun korunmasını sağlar (Kaplan vd., 2020).

Çocuğun sosyal çevresi, bakım veren ilişkileri ve genel sağlık durumu hemşirelik gözlemleri aracılığıyla kapsamlı şekilde değerlendirilebilir. Özellikle riskli aile yapılarında yapılan erken dönem ev ziyaretleri, istismarın önlenmesine önemli katkılar sunar. Hemşireler, çocukların güvenliğini tehdit eden durumlara karşı hassasiyetle yaklaşmalıdır (Kaplan vd., 2020).

İstismara maruz kalmış çocuklarla iletişim kurarken, onların bedensel ve duygusal sınırlarına saygı göstermek esastır. Müdahalelerde dokunmadan önce

çocuğun onayının alınması, güven duygusunun pekişmesine yardımcı olur. Bu süreçte hemşire ile çocuğun cinsiyet uyumu da göz önünde bulundurularak bakım planlaması yapılması önerilmektedir (Demir vd., 2024).

Kötü muamelenin neden olduğu psikolojik travmalarla başa çıkabilmesi için çocuklara destek sağlanmalı ve kaygı yönetimine yönelik teknikler öğretilmelidir. Suçluluk, korku ve düşük özgüven gibi olumsuz duygularla başa çıkabilmeleri için güçlendirici yaklaşımlar uygulanmalıdır. Bu tür müdahaleler, çocuğun psikolojik iyileşme sürecine olumlu katkılar sunar (Demir vd., 2024).

Çocukların güvenliğinin sağlanması yalnızca tıbbi müdahalelerle mümkün olmayıp, aynı zamanda etik, sosyal ve hukuki sorumlulukları içeren bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç duyar. Bu bağlamda hemşireler, multidisipliner ekiplerin aktif üyeleri olarak görev yapmalı ve toplumsal farkındalığın artırılmasında önemli bir rol üstlenmelidir. Donanımlı ve bilinçli bir sağlık sistemi, çocukların maruz kalabileceği olumsuzlukların önüne geçilmesinde etkili bir koruyucu mekanizma oluşturur (Joh-Carnella et al., 2023).

2.9.4. Ebeveyn eğitim programlarının rolü

Çocuk ihmal ve istismarı, hem çocukların hem de aile bireylerinin yaşam kalitesini derinden etkileyen ciddi bir toplumsal sorundur. Bu nedenle, istismara maruz kalan çocukların ailelerinin desteklenmesi ve güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Aile merkezli eğitim ve destek programları, etkili iletişim ve problem çözme becerileri üzerine odaklanarak ailelerin bilinç düzeyini yükseltmekte ve işlevselliklerini artırmaktadır (Altunpul ve Koçtürk, 2024). Aile desteği ve eğitimi, çocuk ihmal ve istismarının önlenmesinde temel bir role sahip olmakla birlikte, yapılan araştırmalar ailelerin bilinçlendirilmesi, ev ziyaretleri ve çocuklara yönelik eğitim programlarının kötü muamele riskini azaltmada etkili olduğunu göstermektedir (Yıldırım, 2020). Ancak müdahale programlarının yetersiz kaldığı durumlarda, istismara uğrayan çocukların koruyucu aileler veya yurt gibi yatılı kurumlara yerleştirilmesi gündeme gelmekte; bu durum ise çocuğun aile bağlarının zayıflamasına ve uzun vadede psikososyal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Rosso, 2022)

Pozitif disiplin, ne aşırı hoşgörü ne de cezalandırma içermeyen dengeli bir yaklaşım olup şefkat ve kararlılığı birleştirerek çocuklarda sorumluluk bilinci, iş birliği ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi hedefler. Liu ve diğerlerine (2024) göre bu yaklaşım, ebeveynlerin davranış yönetimi becerilerini, duygusal destek sağlama kapasitelerini ve çocuklarının öğrenme süreçlerine rehberlik etme yetkinliklerini önemli ölçüde geliştiren yapılandırılmış stratejiler sunan kapsamlı bir modeldir. (Liu et al., 2024).

2.10. Öz Yeterliğin Kavramı ve Tanımı

Öz-yeterlilik kavramı, bireyin belirli bir görevi yerine getirebilme yeteneğine dair kendisine duyduğu güveni ifade etmektedir (Abusubhiah et al., 2023). Bu güven, kişinin sahip olduğu becerileri ne derece etkin kullanabileceğine dair algısını yansıtarak, hem davranışlarını hem de motivasyon seviyesini doğrudan şekillendirir (Lumish et al., 2022). Öz-yeterlilik, aslında bireyin sahip olduğu beceri seviyesinden ziyade, bu becerileri uygulama konusundaki özgüvenini temsil etmekte olup, görevlerin başarılı bir şekilde tamamlanmasında kritik bir rol oynamaktadır (Foster et al., 2023).

2.10.1. Ebeveyn öz yeterliği

Ebeveyn öz-yeterliliği, bireyin ebeveynlik sorumluluklarını etkili ve başarılı bir biçimde yerine getirebileceğine yönelik sahip olduğu içsel güveni ifade etmektedir. Bu inanç, ebeveynlik sürecinin niteliğini şekillendiren temel psikolojik bir unsur olarak kabul edilmekte ve aile merkezli müdahale programlarında sıklıkla değerlendirme aracı olarak kullanılmaktadır (Sæther et al., 2023). Bassi ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmada söz konusu öz-yeterlilik inancını güçlendiren stratejilerin, ebeveynlik stresini azaltmada etkili bir araç olduğunu ortaya koymaktadır (Bassi et al., 2021).

Öz-yeterlilik düzeyi yüksek olan ebeveynlerin karşılaştıkları zorluklar karşısında daha esnek ve çözüm odaklı davrandıkları, alternatif yolları değerlendirme konusunda daha istekli oldukları ve kararlarını uygulamada daha kararlı bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Bu durum, çocuklarına karşı daha ilgili, sıcak ve dikkatli

bir ebeveynlik yaklaşımını benimsemelerine katkı sağlamakta; aynı zamanda destekleyici ebeveyn davranışlarının artmasına ve tutarsız disiplin yöntemlerinin zamanla azalmasına zemin hazırlamaktadır (Bassi et al., 2021; Eltanamly et al., 2023).

Bandura'nın öz-yeterlilik kuramı çerçevesinde, yeterlik algısı en etkili biçimde doğrudan başarı deneyimleriyle inşa edilmekte; bu süreci sosyal geri bildirimler ve bireyler arası karşılaştırmalar izlemektedir. Ebeveynlik pratiğinde de benzer şekilde, yaşanan olumlu deneyimler öz-yeterlilik hissini güçlendiren önemli birer kaynaktır (Eltanamly et al., 2023). Ruiz-Zaldibar ve diğerlerine (2021) göre ebeveyn öz-yeterliliği yalnızca ebeveyn davranışlarını biçimlendiren bir unsur olmakla kalmaz, aynı zamanda çocuğun sağlıklı gelişimini destekleyen ebeveynlik becerilerinin kazanımında belirleyici bir yapı olarak öne çıkmaktadır (Ruiz-Zaldibar et al., 2021).

2.10.2. Ebeveyn öz yeterliliğiyle ilişkili olan faktörler

Ebeveyn öz-yeterlilik düzeyi; ebeveynin psikolojik iyilik hâli, sosyal destek ağı, ailenin ekonomik durumu ve çocuğun mizaç özellikleri gibi çok sayıda değişkenden etkilenmekte, bu öz-yeterlilik algısının yüksek olması ise hem ebeveynlik becerilerinin gelişimine hem de aile içi iletişim kalitesinin artmasına katkı sağlamaktadır (Dong et al., 2025).

Ebeveynlik biçimi de öz-yeterlilik algısının şekillenmesinde önemli bir belirleyicidir. Demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin öz-yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğu; buna karşın otoriter veya gevşek disiplin anlayışlarının bu algıyı olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmektedir. Ayrıca, yüksek ebeveyn öz-yeterliliği düzeyine sahip bireylerde ebeveyn tükenmişliği riskinin daha düşük olduğu da ifade edilmektedir (Aktu, 2024).

Sosyoekonomik değişkenlerin ebeveyn öz-yeterliliği üzerindeki etkisi anlamlı olmakla birlikte, eğitim düzeyi ile öz-yeterlilik arasındaki ilişkiye dair bulgular tutarsızlık göstermekte; bu durumun kültürel normlar, değer yargıları ve toplumsal beklentiler gibi faktörlerden kaynaklandığı düşünülmektedir (Fang vd., 2021). Ayrıca, çocuk sahibi olmadan önce bakım deneyimi bulunan annelerin öz-yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiş olup (Demirdöven ve Özyürek, 2023), bu bulgu

deneyim faktörünün sosyoekonomik değişkenlerden bağımsız önemine işaret etmektedir.

2.10.3. Ebeveyn öz yeterliğinin ihmal ve istismar riskini azaltmadaki rolü

Çocukların gelişim sürecinde en yakın ve etkili rehber konumunda bulunan bireyler ebeveynlerdir. Bu nedenle, çocuk ihmal ve istismarının önlenmesinde ebeveynlerin rolü son derece kritiktir (Rudolph et al., 2024). Ebeveynlerin kendi ebeveynlik yeterliklerine olan inancı, yani öz-yeterlik algısı; sosyal destek sistemleri, yaşamı anlamlandırma kapasitesi ve psikolojik dayanıklılık gibi unsurlar ile pekişerek, ebeveynlerin karşılaştıkları güçlüklerle daha etkili biçimde baş etmelerini kolaylaştırmaktadır (Dong et al., 2025). Yüksek düzeyde öz-yeterliğe sahip ebeveynler, çocuklarına karşı daha merhametli, ilgili ve destekleyici tutumlar benimseyerek olumlu ebeveynlik uygulamaları sergileyebilmektedir (Chau et al., 2023). Aynı zamanda, güçlü bir öz-yeterlik hissi, stresli ve zorlu yaşam koşullarında dahi ebeveynin sorumluluklarını sürdürülebilir biçimde yerine getirmesine olanak tanımakta, böylece çocuklara güvenli ve sağlıklı bir bakım ortamı sunulabilmektedir (Scannell, 2020). Buna karşın, düşük öz-yeterlik algısına sahip ebeveynlerin stres karşısında yetersizlik duygusuna kapılarak ebeveynlik rollerinden geri çekilme eğiliminde olmaları, çocukların ihmal edilme olasılığını artıran önemli bir risk faktörü oluşturmaktadır (Chau et al., 2023; Rudolph et al., 2024). Ebeveynlerin öz-yeterlik düzeylerini geliştirmeyi amaçlayan destek programları yalnızca ebeveynlerin psikolojik dayanıklılığını artırmakla kalmamakta, aynı zamanda çocukların sağlıklı gelişimlerine katkı sunarak çocuk ihmal ve istismarını önlemede önemli bir koruyucu işlev üstlenmektedir (Scannell, 2020). Özellikle anneler ile çocukları arasındaki güvene dayalı ilişkiler, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanması ve davranışsal sorunların önlenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Liu et al., 2024). Literatürdeki araştırmalar, erken yaşta çocuk sahibi olan annelerin, babalara kıyasla ebeveynlik konusundaki öz-yeterlik inançlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu güçlü inanç, annelerin çocuklarına yönelik daha etkili, koruyucu ve bilinçli bir yaklaşım sergilemelerine olanak sağlamaktadır (Liu et al., 2024).

Ebeveyn öz-yeterliği, ebeveynlik kalitesi ve ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşim üzerinde doğrudan belirleyici bir etkiye sahiptir. Yüksek düzeyde öz-yeterlik algısına sahip ebeveynler, çocuklarına karşı daha duyarlı, sıcak, destekleyici ve teşvik edici davranış biçimlerini benimsemekte, ceza temelli yaklaşımlar yerine yapıcı ve uyumlu yöntemleri tercih etmektedir. Buna karşın, çocuklarının olumsuz davranışlarına sert ve uygunsuz cezalarla karşılık veren, kendi psikolojik süreçlerinin farkında olmayan veya zihinsel ya da fiziksel sağlık sorunları nedeniyle çocuklarına karşı ilgisiz kalan ebeveynler, farkında olmadan ya da istemeden de olsa çocuklarına zarar verici davranışlarda bulunabilmekte, bu da fiziksel veya duygusal istismar riskini artırmaktadır (Moradi et al., 2023).

2.10.4. Ebeveyn öz yeterliğiyle ilgili yapılan araştırmalar

Ebeveynlik öz-yeterliği, anne ve babaların çocuk yetiştirme süreçlerinde kendilerini ne ölçüde yeterli, etkili ve güvenilir hissettiklerini ifade eden önemli bir psikolojik kavramdır. Bu kavram, çocukların gelişimsel süreçleri üzerinde doğrudan ve dolaylı olarak belirleyici bir etkiye sahiptir. Liu, Liu ve Ding (2024) tarafından yürütölen bir araştırmada, Pozitif disiplin temelli grup müdahale programlarının, Çinli annelerin ebeveynlik öz-yeterlik düzeylerini anlamlı ölçüde artırdığı ve çocukların erken yaşlardan itibaren sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanmalarını desteklediği tespit edilmiştir (Liu et al., 2024). Bu bulgular, ebeveynlere sağlanan sistemli rehberlik ve psikososyal desteklerin, onların çocuk yetiştirmeye yönelik özgüvenlerini geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Dong ve çalışma arkadaşları (2025), sosyal desteğin ebeveynlerin yaşamlarına anlam katma süreçlerinde ve ebeveynlik öz-yeterliklerinin gelişmesinde belirleyici bir rol oynadığını, bunun da ebeveyn-çocuk ilişkisinin güçlenmesine katkı sağladığını vurgulamıştır (Dong et al., 2025). Ebeveynlik öz-yeterliği yalnızca çocuk yetiştirme kapasitesini artırmakla kalmamakta, aynı zamanda çocuklara yönelik olumsuz ebeveynlik davranışlarının önlenmesinde de koruyucu bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Maguire-Jack ve meslektaşları (2025), annelerin yüksek düzeyde öz-yeterliğe sahip olmalarının, toplumsal düzeyde yaşanan şiddet deneyimleri ile çocuk istismarı arasındaki olumsuz ilişkiyi hafifletici bir etki yarattığını ortaya koymuştur (Maguire-Jack et al., 2025). Bu bulgulara paralel olarak, Moradi, Yousefi ve Bahramipour'un (2023) yaptığı bir başka

araştırmada, daha 6nce ocuk istismarı 6yk6s6 bulunan annelere y6nelik d6zenlenen 6z-yeterlik geliştirme programlarının, bu bireylerin istismar eğilimlerini azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Moradi et al., 2023). Bu alışma, 6zellikle risk altındaki ebeveyn gruplarıyla çalışmanın 6nemine dikkat çekmektedir.

G6n6m6z dijital çağında, ebeveynlik kavramı dijital ebeveynlik 6z-yeterliği boyutunu da içerecek biçimde genişlemiştir. Coşkunalp (2022), çocuklarının dijital medya kullanımını sağlıklı biçimde y6nlendiren ve bu s6rete rehberlik eden ebeveynlerin daha y6ksek d6zeyde 6z-yeterliğe sahip olduklarını belirtmiştir. 6te yandan, dijital ihmal, aşırı ekran maruziyeti ve olumsuz rol model olma gibi davranışların ise ebeveynlerin 6z-yeterlik algısını olumsuz etkilediği ifade edilmiştir (Coşkunalp, 2022). Bayraktar ve elik (2024) ise, 6z-yeterlik d6zeyi y6ksek olan ebeveynlerin sosyal medya ortamlarında diğer ebeveynlerle kendilerini kıyaslama eğilimlerinin azaldığını ve çocuklarına ilişkin g6rsel ya da bilgi paylaşma davranışlarında daha temkinli davrandıklarını g6stermiştir (Bayraktar ve elik, 2024). Bu bulguları destekler nitelikte, Verici Kılıç ve Kavlak (2024) ise geliştirdikleri ebeveynlik 6z-yeterlik 6leği ile annelerin ocuk bakımına ilişkin 6zg6ven d6zeylerini g6venilir şekilde değerlendirebildiklerini g6stermiştir (Verici Kılıç vd., 2024). S6z konusu 6lme araçları, hem bireysel değerlendirmelerde hem de uygulanan programların etkililiğinin 6l6lmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Ebeveynlik 6z-yeterliğini geliştirmeye y6nelik uygulamaların etkili olduğu farklı çalışmalarla da desteklenmektedir. Kaya ve şahin (2020) tarafından geliştirilen ebeveyn uyum destek programının, ebeveynlerin ocuk yetiştirme s6recindeki g6ven duygusunu ve zorluklarla başa çıkma becerilerini artırdığı bulunmuştur (Kaya ve şahin, 2020). Ayrıca, Demird6ven ve 6zy6rek (2022) y6ksek d6zeyde 6z-yeterliğe sahip annelerin psikolojik dayanıklılıklarının daha g6l6 olduğunu ve çocuklarına karşı daha olumlu tutumlar sergilediklerini ifade etmiştir (Demird6ven ve 6zy6rek, 2022). Bu bulgular, 6z-yeterliğin yalnızca ebeveynlik becerilerini değil, aynı zamanda bireyin genel psikososyal dayanıklılığını da etkilediğini g6stermektedir.

2.10.5. Öz yeterliğin geliştirilmesine yönelik müdahale ve eğitim programları

Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı, bireylerin davranışları çevrelerinde gözlemledikleri örüntüler aracılığıyla öğrendiklerini öne sürerek ebeveynlik süreçlerine kuramsal bir temel oluşturmaktadır. Bu kuramdan hareketle geliştirilen Ebeveyn Uyum Desteği Programı (EBUDEP), katılımcıların ebeveynlik yeterliliklerini artırmış, bu durum ebeveynlerin öz-yeterlik algılarında anlamlı bir yükselişe ve ebeveynlik yeterliliğine ilişkin olumlu değişimlere yol açmıştır (Kaya ve Şahin, 2020).

Ebeveynlik sürecinde özellikle annelik rolüne dair algılanan yeterlik düzeyinin, çocuğun gelişimsel özellikleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu çeşitli araştırmalarda ifade edilmektedir. Bu bağlamda, ebeveynlere yönelik uygulanan psiko-eğitici programların; ebeveynlerin çocuk gelişimi konusundaki farkındalıklarını artırdığı, destekleyici ebeveynlik davranışlarını güçlendirdiği ve çocukla sağlıklı bir duygusal bağ kurma sürecine katkı sağladığı görülmektedir (Teke vd., 2024).

Ebeveynlik yetkinliğini artırmayı hedefleyen yapısal uygulamalardan biri olan PUEDES Infancy Programı (Sağlıklı Gelişim için Eğitimsel Birimler Programı), küçük yaş gruplarındaki çocukların sağlıklı yaşam alışkanlıklarını kazanmasına yönelik tasarlanmıştır. Program kapsamında yürütülen çalışmalar, hem ebeveynlerin tutumlarında hem de aile yaşamı içerisindeki davranış örüntülerinde olumlu yönde dönüşümler sağlandığını ortaya koymuştur (Ruiz-Zaldibar et al., 2021). Bu tür uygulamalar, ebeveynlerin bilinçli farkındalığını artırmakta ve çocuk gelişimini destekleyici aile ortamlarının inşasına katkı sunmaktadır. Diğer yandan, pozitif disiplin yaklaşımı da modern ebeveynlik anlayışları arasında önemli bir yer edinmiştir. Bu yaklaşım, otoriter ya da aşırı hoşgörülü ebeveynlik tarzlarının aksine, hem kararlılığı hem de anlayışı içinde barındıran rehberlik edici bir tutumu esas almaktadır. Pozitif disiplin ilkelerine dayalı olarak yürütülen grup çalışmaları, ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu etkileşim biçimlerini geliştirerek güvene dayalı bir ilişki ortamı oluşturulmasını desteklemiştir. Özellikle anne babaların çocukların ihtiyaçlarını dikkate alarak daha duyarlı ve bilinçli iletişim kurmalarına olanak tanıyan bu

uygulamalar, sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkilerinin gelişimine katkıda bulunmuştur (Liu et al., 2024).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Türü

Araştırma; tanımlayıcı, ilişki arayıcı ve kesitsel tipte planlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Mayıs–Ağustos 2025 tarihleri arasında, Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 3–6 yaş aralığındaki çocukların ebeveynleri araştırma kapsamına alınmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Mayıs–Ağustos 2025 tarihleri arasında, Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 3–6 yaş aralığındaki çocukların ebeveynleri araştırma kapsamına alınmıştır. Evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmış, çalışmaya katılmayı kabul eden 472 kişi örneklemi oluşturmuştur.

Örneklem büyüklüğünün yeterliğini değerlendirmek amacıyla güç analizi yapılmış; GPower 3.1.9.4 programında “Linear multiple regression: Fixed model, R^2 deviation from zero” testi seçilerek, $f^2 = 0.05$, $\alpha = 0.05$ ve güç $(1-\beta) = 0.95$ değerleriyle yapılan analiz sonucunda minimum 262 katılımcının yeterli olacağı belirlenmiştir. Bu çalışmada 472 ebeveyn den veri toplanmış olup, elde edilen gerçek güç $(1-\beta) = 0.9501$ olarak bulunmuştur. Bu sonuç, örneklem büyüklüğünün istatistiksel açıdan yeterli olduğunu göstermektedir (Cohen 1992).

3.4. Dahil Edilme Ölçütleri

- 3–6 yaş arasında çocuğa sahip olma,
- 18 yaşından büyük olma,
- Psikiyatrik tanı almamış olma,
- Gönüllü katılım sağlama.

3.5. Dışlanma Ölçütleri

- Ebeveynin cevaplarını etkileyebilecek, duyuşsal bir engelinin (ağıır işitme veya görme kaybı gibi) bulunması,
- Katılımcı onam formunu imzalamayı reddetme,
- Anket formunu eksik ya da hatalı dolduranlar değerdendirmeye alınmamıştır.

3.6. Veri Toplama Araçları

Literatür doğrudusunda (Gündoğdu 2020; Yücel 2021; Kalay 2022; Aksoy Doğan 2023; Coşkun 2025) hazırlanan sosyo-demografik özelliklere ilişkin sorular içeren "Ebeveyn ve Çocuk Sosyodemografik Bilgi Formu", "Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeğı" ve "Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğı" kullanılmıştır.

3.6.1. Ebeveyn ve Çocuk Sosyodemografik Bilgi Formu

Literatür doğrudusunda (Gündoğdu, 2020; Yücel, 2021; Kalay, 2022; Aksoy, Doğan, 2023; Coşkun, 2025) hazırlanan sosyo-demografik özelliklere ilişkin sorular içeren form; ebeveynlerin sosyodemografik özellikleri ve çocuk yetiştirme pratiklerine ilişkin verilerin toplanmasını amaçlamaktadır. Toplam 16 sorudan oluşan bu form, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, hane halkı geliri, çocuk sayısı, çocuk bakımı düzenlemeleri, kullanılan disiplin yöntemleri ve çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyi gibi sorularına yanıt aramaktadır. (EK 1)

3.6.2. Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeğı

Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyini belirlemek amacıyla kullanılan ölçek, Ünal ve Boz tarafından 2020 yılında geliştirilmiş olup beşli likert tipinde hazırlanmıştır (Ünal ve Boz, 2020). Toplamda kırk beş maddeden ve beş alt boyuttan oluşan ölçek, “Kesinlikle Katılıyorum (5)” ile “Kesinlikle Katılmıyorum (1)” arasında derecelendirilmektedir. Alt boyutlar; Genel Bilgi (12 madde), Fiziksel İstismar (6 madde), Duygusal İstismar (8 madde), Cinsel İstismar (15 madde) ve Çocuk İhmali (4 madde) olarak yapılandırılmıştır.

Yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmasında, alt boyutların Cronbach alfa katsayıları sırasıyla Genel Bilgi için 0.66, Fiziksel İstismar için 0.80, Duygusal

İstismar için 0.86, Cinsel İstismar için 0.80 ve Çocuk İhmali için 0.90 olarak raporlanmıştır. Ölçeğin tümü için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı ise 0.814'tür (Ünal ve Boz, 2020). Ölçekten alınan yüksek puanlar, bireylerin çocuk ihmali ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin de yüksek olduğunu göstermektedir (EK 2).

Bu araştırmada söz konusu ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.88 olarak bulunmuştur.

3.6.3. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği

Guimond, Moore, Aier ve Maxon tarafından 2005 yılında geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması Diken (2007) tarafından yapılmıştır (Guimond et al., 2005; Diken ,2007). Daha sonra, 2014 yılında Cavkaytar ve arkadaşları tarafından güncellenen ölçek, yedili likert tipinde düzenlenmiştir (Cavkaytar vd., 2014). Ölçek puanlaması 1="Kesinlikle Katılmıyorum" ile 7="Kesinlikle Katılıyorum" arasında derecelendirilmekte olup, 2 "Katılmıyorum", 3 "Kısmen Katılmıyorum", 4 "Kararsızım", 5 "Kısmen Katılıyorum" ve 6 "Katılıyorum" şeklinde tanımlanmıştır.

Ölçekte yer alan 3. ve 8. maddeler ters kodlanmış olup, bu maddelerde puanlama diğer maddelerin tersine yapılmaktadır. Tek boyutlu bir yapıya sahip olan ölçek toplam 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 17 ile 119 arasında değişmekte, yüksek puanlar ebeveynlik öz yeterlik algısının olumlu yönde arttığını göstermektedir. Cavkaytar ve diğerleri (2014) tarafından bildirilen Cronbach alfa katsayısı 0.95'tir (Cavkaytar vd., 2014).

Bu araştırmada da ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.95 olarak hesaplanmıştır (EK 3).

3.7. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı ebeveynlere açıklanmış, yazılı onam alınmış ve ardından anket formları uygulanmıştır. Veriler online ve anaokullarında yüz yüze görüşme teknikleriyle toplanılmıştır. Ortalama 10-15 dakika süren doldurma işlemi sonunda formlar toplanmıştır.

3.8. Verilerin Değerlendirilmesi

Toplanan veriler SPSS 22 paket programında çözümlenmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu belirlemek amacıyla basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelenmiştir. Basıklık-çarpıklık değerlerinin +2.0 ile -2.0 aralığında olduğu görülmüş ve buna göre verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (George, 2011). Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), pearson korelasyon analizi, tukey testi ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

3.9. Etik İlkeler

Çalışma için, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'ndan onay (Tarih: 27.03.2025, Sayı:134) (EK 4) alınmış, **Ağrı İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden** (Tarih:30.04.2025, Sayı:2025.024264.01) (EK 5) ve ölçek sahiplerinden kullanım izinleri sağlanmıştır. Araştırmaya katılacak ebeveynlere, çalışmanın amacı ve uygulanacak yöntem hakkında gerekli bilgiler verilmiş, ardından yazılı onamları alınmıştır. Veri toplama süreci öncesinde katılımcılara bilgilendirme yapılarak “Aydınlatılmış Onam” ilkesi gözetilmiş, katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı vurgulanarak “Özerkliğe Saygı” ilkesi uygulanmıştır. Katılımcılara araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş; hem yazılı hem de sözlü **bilgilendirilmiş onamları** alınmıştır. Araştırma süresince bireylerin hak ve özgürlüklerini korumaya özen gösterilmiş; **“Bilgilendirilmiş Onam” (Ek-6)** formu, **gönüllülük, gizliliğin korunması** ilkeleri ile **Helsinki Deklarasyonu** esaslarına bağlı kalınmıştır.

3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği

Araştırmanın, tek il de yapılmış olması ve sonuçlarının bu gruba genellenebilmesi araştırmanın sınırlılıklarıdır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Katılımcılara ait tanıtıcı özelliklerin dağılımı Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcılara Ait Tanıtıcı Özelliklerin Dağılımı

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	359	76,1
	Erkek	113	23,9
Medeni Durum	Evli	462	97,9
	Bekar	10	2,1
Eğitim Düzeyi	Okuryazar değil	15	3,2
	İlkokul mezunu	60	12,7
	Ortaokul mezunu	68	14,4
	Lise mezunu	102	21,6
	Üniversite mezunu ve üzeri	227	48,1
Hane halkı aylık gelir durumu	0- 25.000	96	20,3
	25.000-50.000	166	35,2
	50.000-100.000	184	39,0
	100.000 tl ve üzeri	26	5,5
Çocuğun kreşe veya anaokuluna gitme durumu	Evet	323	68,4
	Hayır	149	31,6
Çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgili olma durumu	Evet	433	91,7
	Hayır	39	8,3
Çocuğunuzu ihmal/istismara karşı nasıl koruyacağını bilme durumu	Evet	388	82,2
	Hayır	84	17,8

Çalışmaya katılan bireylerin %76.1’inin kadın, %97.9’unun evli, %48.1’inin Üniversite mezunu ve üzeri, %39.0’ının 50.000-100.000 hane halkı aylık gelirinin olduğu, %68.4’ünün çocuğun kreşe veya anaokuluna gittiği, %91.7’sinin çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgili olduğu, % 82.2’sinin çocuğunun ihmal/istismara karşı nasıl koruyacağını bildiği saptanmıştır (Tablo 4.1)

Tablo 4.2. Ölçek Ortalama Puanları

	$\bar{X} \pm SS$ (Min-Max)
Ebeveyn Yaşı	32.26±5.74 (19-54)
Çocuk sayısı	2.35±1.16(1-7)
Çalışma kapsamında değerlendirilecek çocuk yaşı	4.45±1.26(3-6)
Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği Toplam Puan Ortalaması	159.97±21.39(104-210)
Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Toplam Puan Ortalaması	100.74±14.03(43-119)

Bireylerin yaş ortalamasının 32.26±5.74, çocuk sayısının 2.35±1.16, çalışma kapsamında değerlendirilecek çocuk yaşının 4.45±1.26, Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği Toplam Puan Ortalamasının 159.97±21.39, Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Toplam Puan Ortalamasının 100.74±14.03 olduğu saptanmıştır (Tablo 4.2).

Tablo 4.3. Ebeveyn Öz Yeterlik ile EÇİİF Alt Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi (n = 472)

Değişkenler	Ebeveyn Öz Yeterlik Toplam (r)	p
EÇİİF Genel Bilgi	0.395	0.000
EÇİİF Fiziksel İstismar	0.478	0.000
EÇİİF Duygusal İstismar	-0.052	0.244
EÇİİF Cinsel İstismar	0.023	0.603
EÇİİF Çocuk İhmali	0.110	0.013
EÇİİF Toplam	0.237	0.000

* p < 0.05 düzeyinde anlamlı korelasyon

Ebeveyn öz yeterlik düzeyinin ebeveyn çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi üzerindeki etkisine yönelik yapılan korelasyon analiz sonucu Tablo 4.3’de verilmiştir.

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda, ebeveyn öz yeterlik düzeyi ile Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği (EÇİİF) toplam puanı arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r = 0.24$, $p < 0.01$). Alt boyutlar incelendiğinde, fiziksel istismar ($r = 0.48$, $p < 0.01$) ve genel bilgi ($r = 0.40$, $p < 0.01$) alt boyutlarında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler; çocuk ihmali ($r = 0.11$, $p < 0.05$) alt boyutunda ise zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal istismar ($r = -0.05$, $p = 0.24$) ve cinsel istismar ($r = 0.02$, $p = 0.60$) alt boyutlarında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Bu bulgular, ebeveyn öz yeterliği yüksek olan bireylerin özellikle çocuk ihmali, genel bilgi ve fiziksel istismara ilişkin farkındalıklarının daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir (Tablo 4.3).

Tablo 4.4. Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyinin Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Düzeyi Üzerindeki Etkisine Yönelik Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonucu

Bağımsız Değişken	<i>B</i>	<i>SD</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i> *
(Sabit)	90,943	6,388		14,237	,001
Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyi	,685	,063	,450	10,910	,001
<i>R=0.450 R²=0.202 F=119.039 p=0.001</i>					

*Basit Doğrusal Regresyon Analizi

Ebeveyn öz yeterlik düzeyinin ebeveyn çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeyi üzerindeki etkisine yönelik basit doğrusal regresyon analizi sonucu Tablo 4.4’de verilmiştir.

Ebeveyn öz yeterlik düzeyinin, ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeyi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla kurulan regresyon modeli anlamlı bulunmuştur, $F(1,470)=119.039$, $p=0.001$. Analiz sonucunda, bağımlı değişkendeki toplam varyansın %20.2’sinin ($R^2=.202$) bağımsız değişken tarafından açıklandığı belirlenmiştir. Bu bulgu, ebeveyn öz yeterlik düzeyinin farkındalık düzeyini anlamlı biçimde yordadığını göstermektedir. Dolayısıyla, ebeveyn öz

yeterliğinin çocuk ihmali ve istismarı farkındalığı üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu saptanmıştır ($\beta=0.450$; $t(470)=10.910$, $p=0.001$) (Tablo 4.4).

Tablo 4.5. Yaş, EÇİİF Alt Boyutları, EÇİİF Toplam ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanları Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi (n = 472)

Değişkenler	Yaş (r)	p
EÇİİF Genel Bilgi	0.055	0.214
EÇİİF Fiziksel İstismar	0.045	0.308
EÇİİF Duygusal İstismar	-0.067	0.130
EÇİİF Cinsel İstismar	0.019	0.670
EÇİİF Çocuk İhmali	-0.052	0.245
EÇİİF Toplam	0.014	0.747
Ebeveyn Öz Yeterlik Toplam	0.163**	0.000

** p < 0.01 düzeyinde anlamlı korelasyon

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda, yaş ile Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği (EÇİİF) toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($r = 0.01$, $p > 0.05$). Bununla birlikte yaş ile Ebeveyn Öz Yeterlik puanı arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = 0.16$, $p < 0.01$). Bu bulgu, yaş arttıkça ebeveynlerin öz yeterlik düzeylerinin kısmen yükseldiğini; ancak farkındalık düzeylerinde anlamlı bir değişim olmadığını göstermektedir (Tablo 4.5).

Tablo 4.6. Cinsiyete Göre EÇİİF Alt Boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması (n = 472)

Ölçek / Alt Boyut	Cinsiyet	n	Ort.	SS	t	p
EÇİİF Genel Bilgi	Kadın	359	0.03	0.95	0.999	0.318
	Erkek	113	-0.08	1.14		
EÇİİF Fiziksel İstismar	Kadın	359	0.06	0.94	2.22	0.027
	Erkek	113	-0.17	1.15		
EÇİİF Duygusal İstismar	Kadın	359	-0.00	1.01	-0.001	0.999
	Erkek	113	0.00	0.96		
EÇİİF Cinsel İstismar	Kadın	359	-0.07	0.82	-2.53	0.012
	Erkek	113	0.19	1.39		
EÇİİF Çocuk İhmali	Kadın	359	-0.05	0.95	-1.87	0.062
	Erkek	113	0.14	1.12		
EÇİİF Toplam	Kadın	359	-0.02	0.88	-0.85	0.395
	Erkek	113	0.07	1.29		
Ebeveyn Öz Yeterlik (Toplam)	Kadın	359	0.08	0.94	3.20	0.001
	Erkek	113	-0.24	1.13		

*Bağımsız Örneklem t-Testi

Cinsiyet değişkenine göre EÇİİF ve Ebeveyn Öz Yeterlik puanları arasındaki farkları belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, fiziksel istismar alt boyutunda ($t = 2.22$, $p = 0.027$) ve cinsel istismar alt boyutunda ($t = -2.53$, $p = 0.012$) cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulgular, kadınların fiziksel istismar farkındalık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek; erkeklerin ise cinsel istismar farkındalık düzeylerinin göreceli olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer alt boyutlarda (genel bilgi, duygusal istismar, çocuk ihmali, toplam farkındalık) anlamlı fark gözlenmemiştir ($p > 0.05$). Ayrıca, ebeveyn öz yeterlik puanlarında kadınların anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($t = 3.20$, $p = 0.001$) (Tablo 4.6).

Tablo 4.7. Medeni Duruma Göre EÇİİF Alt Boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması (n = 472)

Ölçek / Alt Boyut	F	p	Anlamlı Fark (Post Hoc)
EÇİİF Genel Bilgi	0.17	0.844	—
EÇİİF Fiziksel İstismar	0.08	0.925	—
EÇİİF Duygusal İstismar	1.04	0.353	—
EÇİİF Cinsel İstismar	1.03	0.358	—
EÇİİF Çocuk İhmali	0.02	0.985	—
EÇİİF Toplam	0.55	0.576	—
Ebeveyn Öz Yeterlik (Toplam)	0.53	0.587	—

*Tek Yönlü ANOVA

Katılımcıların medeni durumlarına göre EÇİİF alt boyutları, toplam puan ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). Evli, bekar ve boşanmış katılımcıların ortalama farkındalık ve öz yeterlik puanları birbirine oldukça yakın değerler göstermiştir (Tablo 4.7).

Tablo 4.8. Eğitim Düzeyine Göre EÇİİF ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması (n=472)

Ölçek / Alt Boyut	Eğitim Düzeyi	n	Ort. (X̄)	SS	F	p	Anlamlı (Tukey)	Fark
EÇİİF Genel Bilgi	Okuryazar değil ^a	15	0.13	0.99	0.17	0.844	—	
	İlkokul ^b	60	-0.13	0.93				
	Ortaokul ^c	68	-0.04	1.00				
	Lise ^d	102	0.07	0.97				
	Üniversite ^{+e}	227	0.01	1.00				
EÇİİF Fiziksel İstismar	Okuryazar değil ^a	15	-0.27	1.00	0.08	0.925	—	
	İlkokul ^b	60	-0.19	0.97				
	Ortaokul ^c	68	-0.10	1.00				
	Lise ^d	102	0.14	0.96				
	Üniversite ^{+e}	227	0.03	1.01				
EÇİİF Duygusal İstismar	Okuryazar değil ^a	15	0.42	0.89	4.68	0.002	e < c/b	
	İlkokul ^b	60	0.29	1.08				
	Ortaokul ^c	68	0.46	1.03				
	Lise ^d	102	0.13	1.00				
	Üniversite ^{+e}	227	-0.30	0.99				
EÇİİF Cinsel İstismar	Okuryazar değil ^a	15	0.30	0.92	6.23	0.000	Üniv. < İlkokul / Lise	
	İlkokul ^b	60	0.59	1.06				
	Ortaokul ^c	68	0.42	0.95				
	Lise ^d	102	0.05	1.00				
	Üniversite ^{+e}	227	-0.33	0.98				
EÇİİF Çocuk İhmalı	Okuryazar değil ^a	15	0.04	1.02	5.14	0.001	Üniv. < İlkokul / Ortaokul	
	İlkokul ^b	60	0.43	1.07				
	Ortaokul ^c	68	0.36	0.96				
	Lise ^d	102	0.06	1.01				
	Üniversite ^{+e}	227	-0.26	0.99				
EÇİİF Toplam	Okuryazar değil ^a	15	0.25	0.98	4.91	0.001	Üniv. < İlkokul / Ortaokul	
	İlkokul ^b	60	0.36	0.97				
	Ortaokul ^c	68	0.34	1.01				
	Lise ^d	102	0.11	0.98				
	Üniversite ^{+e}	227	-0.27	1.00				
Ebeveyn Öz Yeterlik (Toplam)	Okuryazar değil ^a	15	-0.39	1.03	5.32	0.000	Üniv. > Okuryazar / İlkokul	
	İlkokul ^b	60	-0.35	0.99				
	Ortaokul ^c	68	-0.03	0.94				
	Lise ^d	102	-0.13	1.01				
	Üniversite ^{+e}	227	0.19	0.98				

*Tek Yönlü ANOVA

Üniversite mezunu ebeveynlerin farkındalık puanları (özellikle duygusal, cinsel istismar ve ihmal boyutlarında) daha düşük; buna karşılık ebeveyn öz yeterlik düzeyleri anlamlı biçimde daha yüksektir (Tablo 4.8).

Tablo 4.9. Mesleğe Göre Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalığı (EÇİİF) ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması (n=472)

Ölçek Boyut	/ Alt	F	p	Anlamlı (Tukey)	Fark	Ortalama Düşük Grup	En Ortalama Yüksek Grup	En
EÇİİF Bilgi	Genel	1.97	0.097	—		Serbest meslek (4)	Öğretmen (3)	
EÇİİF İstismar	Fiziksel	0.93	0.448	—		İşçi (4)	Memur (2)	
EÇİİF İstismar	Duygusal	7.49	0.000	1-2, 1-3, 2-4, 3-4 arası fark		Öğretmen (3)	Ev hanımı (4)	
EÇİİF İstismar	Cinsel	9.72	0.000	1-2, 1-4, 2-4, 3-4 arası fark		Öğretmen (3)	Ev hanımı (4)	
EÇİİF İhmali	Çocuk	4.29	0.002	3-1, 3-4, 2-4 arası fark		Öğretmen (3)	Ev hanımı (4)	
EÇİİF Toplam		3.56	0.007	3-4 arası fark		Öğretmen (3)	Ev hanımı (4)	
Ebeveyn Yeterlik	Öz	7.57	0.000	4-1, 4-2, 4-3 farkları		Ev hanımı (4)	Öğretmen (3)	

*Tek Yönlü ANOVA

**Meslek kodlaması: 1=Memur, 2=Serbest meslek, 3=Öğretmen, 4=Ev hanımı, 5=Sağlık alanı

Katılımcıların mesleklerine göre EÇİİF alt boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik puanları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($p<0.05$). Post Hoc analizlerine göre: Ev hanımları, çocuk ihmali, duygusal ve cinsel istismar farkındalık puanlarında anlamlı biçimde daha yüksek; öğretmen ve memur grupları ise ebeveyn öz yeterlik puanlarında daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, çocukla doğrudan etkileşimde olan mesleklerin (örneğin öğretmenlik) öz yeterlik algısını artırdığını, ancak farkındalık düzeyinin eğitimsel bilgiye değil, deneyimsel duyarlılığa daha fazla dayandığını göstermektedir (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Hanehalkı Aylık Gelir Düzeyine Göre EÇİİF ve Ebeveyn Öz Yeterlik Puanlarının Karşılaştırılması (n=472)

Ölçek / Boyut	Alt	F	p	Anlamlı Fark (Tukey)	Ortalama En Düşük Grup	Ortalama En Yüksek Grup
EÇİİF Bilgi	Genel	0.12	0.951	—	100.000 TL+	25.000–50.000 TL
EÇİİF Fiziksel İstismar		4.24	0.006	50.000–100.000 TL, 100.000 TL+	100.000 TL+	50.000–100.000 TL
EÇİİF Duygusal İstismar		7.35	0.000	0–25.000 TL ve 25.000–50.000 TL, 100.000 TL+	100.000 TL+	25.000–50.000 TL
EÇİİF Cinsel İstismar		5.83	0.001	25.000–50.000 TL, 100.000 TL+	100.000 TL+	25.000–50.000 TL
EÇİİF Çocuk İhmali		5.37	0.001	25.000–50.000 TL, 100.000 TL	50.000–100.000 TL	25.000–50.000 TL
EÇİİF Toplam		4.53	0.004	25.000–50.000 TL, 100.000 TL+	100.000 TL+	25.000–50.000 TL
Ebeveyn Öz Yeterlik		5.74	0.001	50.000–100.000 TL, 25.000 TL, 25.000–50.000 TL	0–25.000 TL	100.000 TL+

*Tek Yönlü ANOVA

**Gelir grupları: 1=0–25.000 TL, 2=25.000–50.000 TL, 3=50.000–100.000 TL, 4=100.000 TL ve üzeri

Katılımcıların hanehalkı aylık gelir düzeylerine göre EÇİİF ve Ebeveyn Öz Yeterlik puanları karşılaştırıldığında, gelir düzeyi ile farkındalık arasında anlamlı farklar saptanmıştır ($p<0.05$). Tukey testi sonuçlarına göre: Geliri 25.000–50.000 TL arasında olan katılımcılar, çocuk ihmali, duygusal ve cinsel istismar farkındalığı alt boyutlarında daha yüksek puanlar almıştır. Geliri 50.000 TL ve üzeri olanlar, özellikle ebeveyn öz yeterlik puanında daha yüksek düzeyde yer almıştır. Genel eğilim olarak, gelir düzeyi arttıkça ebeveyn öz yeterlik artmakta, ancak farkındalık puanları orta gelir grubunda zirve yapmaktadır. Bu durum, düşük gelirli ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin sınırlı olabileceğini; yüksek gelirli ebeveynlerin ise ebeveynlik becerilerinde kendilerine daha fazla güven duyduklarını, ancak çocuk istismarına ilişkin bilgi/farkındalık düzeylerinin görece daha düşük olabileceğini göstermektedir (Tablo 4.10).

Tablo 4.11. Çocuk Sayısına Göre EÇİİF Alt Boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Ortalama Puanları (n=472)

Çocuk Sayısı	EÇİİF Genel	Fiziksel İstismar	Duygusal İstismar	Cinsel İstismar	Çocuk İhmali	EÇİİF Toplam	Ebeveyn Öz Yeterlik
1 çocuk	0.19	0.22	-0.16	-0.20	-0.07	-0.05	0.09
2 çocuk	0.01	-0.01	-0.10	-0.11	-0.09	-0.09	0.15
3 çocuk	-0.10	-0.03	0.20	0.23	0.01	0.14	-0.07
4 çocuk	-0.02	-0.06	0.48	0.48	0.63	0.44	-0.29
5 çocuk	-0.32	-0.50	-0.17	0.06	-0.03	-0.21	-0.57
6+ çocuk	-0.26	-0.02	0.21	-0.38	-0.53	-0.32	-0.43

*Veriler Z-skorumlarına göre standardize edilmiştir.

**Farklar ANOVA analizine göre anlamlı bulunmuştur.

Elde edilen bulgulara göre çocuk sayısı arttıkça farkındalık ve öz yeterlik puanlarında belirgin bir dalgalanma gözlenmektedir: Dört çocuğu olan ebeveynler, duygusal ($\bar{x}=0.48$), cinsel ($\bar{x}=0.48$) ve çocuk ihmali ($\bar{x}=0.63$) farkındalık puanlarında en yüksek düzeydedir. Beş ve üzeri çocuğu olan ebeveynlerin farkındalık puanları düşmekte (EÇİİF toplam $\bar{x}=-0.21$; 6+ çocuk $\bar{x}=-0.32$) ve ebeveyn öz yeterlik puanları da gerilemektedir ($\bar{x}=-0.57$; 6+ çocuk $\bar{x}=-0.43$). Bir ve iki çocuk sahibi ebeveynlerin farkındalık düzeyleri görece düşük (EÇİİF toplam $\bar{x}=-0.05$; -0.09) olmakla birlikte, öz yeterlikleri daha yüksektir ($\bar{x}=0.09$; 0.15). Bu durum, ebeveynlik deneyimi arttıkça belirli bir noktaya kadar farkındalığın güçlendiğini, ancak çocuk sayısının fazlalaşmasının yorgunluk, stres ve ilgi dağılması nedeniyle farkındalık ve öz yeterlikte azalmaya yol açtığını göstermektedir (Tablo 4.11).

5. TARTIŞMA

Ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık ve öz yeterliliklerini belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmadan elde edilen bulgular, mevcut literatürle karşılaştırılarak kapsamlı bir biçimde tartışılmıştır.

Elde edilen bulgular, katılımcı ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun (%91.7) çocuk ihmal ve istismarı kavramsal olarak bildiğini ve önemli bir kısmının (%82.2) çocuğunu bu risklere karşı nasıl koruyacağına dair pratik bilgiye sahip olduğunu göstermektedir. Nicel veriler ise Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği'nden alınan ortalama puanın (159.97 ± 21.39), ölçeğin alt ve üst sınırları dikkate alındığında ortalamanın üzerinde bir farkındalık düzeyine işaret ettiğini ortaya koymuştur. Bu sonuç, alanyazınla kısmen örtüşmekte, kısmen de ondan ayrılmaktadır. Literatürde, ebeveynlerin konuya ilişkin farkındalık düzeylerini genellikle "orta" olarak değerlendiren çalışmalar (Akgün ve Çetin, 2020; Kaytez ve Deleş, 2020; Kılıç, 2020; Yücel, 2021; Yüzüğüldü, 2021) mevcuttur. Benzer şekilde, ebeveynlerin bilgi oranının yüksek olmasına rağmen farkındalık düzeylerinin beklenen seviyede olmayabileceğine dair bulgular (Yıldız ve Ceyhan, 2025) da bulunmaktadır. Ancak, Büber ve Taylan'ın (2023) çalışması, bu araştırmanın bulgularıyla uyumlu olarak, ebeveyn farkındalığının yüksek düzeyde olduğunu saptamıştır (Büber ve Taylan, 2023). Mevcut çalışmada ulaşılan ortalamanın üzerindeki farkındalık puanı, son dönemde konuya verilen önemin artması, medyadaki farkındalık kampanyaları ve eğitim olanaklarının yaygınlaşması gibi faktörlerle açıklanabilir. Dolayısıyla, bu araştırmanın bulguları, söz konusu farkındalığın "orta"nın üzerine çıktığı yönündeki görüşü destekler niteliktedir.

Araştırma bulguları, medeni durum değişkeninin katılımcıların bilgi ve tutum düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığını göstermiştir. Bu durum, bireylerin evli ya da bekar olma statülerinden ziyade, kişisel farkındalık düzeylerinin ve edinilmiş bilgi birikimlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki yaklaşımlarını şekillendirmede daha belirleyici olduğuna işaret etmektedir (Karabuğa ve Özel, 2025).

Araştırmamıza katılan bireylerin %76,1'ini kadınların oluşturması, çalışmada kadın temsil oranının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Bu belirgin üstünlük,

geleneksel olarak annelere atfedilen çocuk bakımı ve koruma sorumluluğunun bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Söz konusu bulgu, çocuk sağlığı ve güvenliği konularında annelerin daha yüksek bir içsel motivasyona ve sosyal sorumluluk algısına sahip olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Literatürdeki çalışmalar bu konuda karmaşık bir tablo çizmektedir. Pek çok araştırma, annelerin çocuk ihmal ve istismarı farkındalık düzeylerinin babalara kıyasla daha yüksek olduğunu rapor etmektedir (Unal ve Boz, 2020; Şenol, 2021; İnan, 2023; Özyürek vd., 2023; Kaya, 2024; Yıldırım ve Çalışkan, 2024). Annelerin çocuklarıyla daha yoğun ve sürekli bir etkileşim içinde olmalarının, olası risk işaretlerini erken fark etme konusunda onlara avantaj sağladığı düşünülmektedir. Buna karşılık, Alisinanoğlu ve Bağcı (2023) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynler arasında istismar farkındalık düzeyleri açısından anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (Alisinanoğlu ve Bağcı, 2023). Yıldız ve Ceyhan (2025) tarafından yapılan çalışmada babaların farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulunmuştur (Yıldız ve Ceyhan, 2025). Bu çelişkili bulgular, kültürel bağlam, eğitim düzeyi ve nesil farklılıkları gibi faktörlerin ebeveyn farkındalığını şekillendirmede rol oynayabileceğini düşündürmektedir.

Bizim çalışmamızda ise kadınların fiziksel istismar farkındalık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu; buna karşılık erkeklerin cinsel istismar farkındalık düzeylerinin göreceli olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, farklı sonuçlarla paralellik gösterdiği kadar, toplumsal cinsiyet rollerinin farkındalık alanlarına yansımaları açısından da dikkat çekicidir.

Çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi ve müdahalesinde, ebeveynlere ilişkin belirli özelliklerin risk faktörü olarak değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Türkkan, Odacı ve Bülbül (2021) tarafından yapılan çalışmada da vurgulandığı üzere, ebeveynlerin yaşı, eğitim düzeyi ve kendi çocukluk dönemlerinde istismar deneyimleri gibi faktörler, ebeveynlik uygulamalarını ve dolayısıyla çocuğun maruz kalabileceği riskleri doğrudan etkileyebilmektedir (Türkkan vd., 2021).

Ebeveyn yaşının çocuk istismarı ve ihmali farkındalığı üzerindeki etkisine ilişkin literatürde tutarsız bulgular mevcuttur. Dünya Sağlık Örgütü'nün erken yaşta ebeveynliği risk faktörü olarak tanımlamasına karşın, Yıldız ve Ceyhan (2025)

tarafından yapılan çalışmanın bulguları ileri yaştaki ebeveynlerin duygusal istismar konusunda daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olabileceğine işaret etmektedir. Ancak, Hendaus ve diğerleri (2020), Parvin ve diğerleri (2023), İnan (2023), Yüzügüldü (2021) ve Kaya (2024) tarafından yapılan çalışmaların tümü, genç ebeveynlerin daha yüksek farkındalık düzeyine sahip olduğunu ortak şekilde belirlemiştir (Hendaus et al., 2020; Yüzügüldü, 2021; İnan, 2023; Parvin et al., 2023; Kaya, 2024). Kaytez ve Deleş (2020) ise genç annelerin istismar farkındalık düzeylerinin ileri yaştaki annelere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu bulgulamış ve bu durumu genç neslin eğitim düzeyindeki artış ve bilgi kaynaklarına erişim kolaylığı ile açıklamıştır. Buna karşılık, Alisinanoğlu (2022) ebeveyn yaşı ile farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir. **Bizim çalışmamızda ise yaş arttıkça ebeveynlerin öz yeterlik düzeylerinin kısmen yükseldiği; ancak farkındalık düzeylerinde anlamlı bir değişim olmadığı görülmüştür.** Bu çelişkili sonuçlar, yaş değişkeninin tek başına belirleyici olmadığını, eğitim düzeyi, sosyoekonomik statü, kültürel bağlam ve bilgiye erişim olanakları gibi diğer faktörlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Eğitim, bireylerin tutum ve davranışlarını biçimlendiren, toplumsal düzeni etkileyen ve sonraki nesillerin yetişmesinde kilit öneme sahip temel bileşenlerden biridir (Yeşilyurt, 2025). Ebeveynlerin öğrenim düzeyleri ile çocuk ihmali ve istismarı konusundaki duyarlılıkları arasındaki bağlantıyı ele alan araştırmalar, söz konusu ilişkiye dair oldukça istikrarlı veriler sunmaktadır. Mevcut araştırmanın katılımcılarının yaklaşık yarısının (%48.1) yükseköğretim mezunu olması, örneklemin eğitim seviyesi bakımından ileri düzeyde olduğunu ortaya koymakta ve bu durumun saptanan üst düzey farkındalıkla uyum içinde bulunduğu gözlemlenmektedir. Elde ettiğimiz bulgulara göre, üniversite mezunu ebeveynlerin ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin anlamlı biçimde daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Alan yazındaki sonuçlar değerlendirildiğinde, öğrenim düzeyi yükseldikçe ebeveynlerin çocuk ihmali ve istismarına ilişkin farkındalıklarının istatistiksel olarak anlamlı biçimde arttığını ortak biçimde tespit eden çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Büber ve Taylan, 2023; Bayçınar, 2024; Şenol, 2022; Yücel, 2021; Durduran vd., 2023; Maruf Buğra, 2023; Karaman, 2024; Özyürek ve Dakak, 2022).

Kaytez ve Deleş (2020) ise hem kendisi hem de eşi yükseköğrenim mezunu olan annelerin istismar konusundaki farkındalık seviyelerinin, kendisi ve eşi temel eğitim düzeyinde olan annelere kıyasla daha yüksek olduğunu belirlemiştir (Kaytez ve Deleş, 2020). Araştırma sonuçları, ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin arttığını ve çocuklarıyla olan ilişkilerinin daha olumlu bir seyir izlediğini ortaya koymaktadır. Bilim insanları bu durumu, yükseköğrenim görmüş ebeveynlerin eğitim süreçleri boyunca daha geniş bilgi edinim olanaklarına sahip olmaları, konuya karşı daha duyarlı bir yaklaşım sergilemeleri ve çocuk yetiştirme pratiklerinde daha bilinçli hareket etmeleri ile açıklamaktadır. Yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynler, genellikle bilgiye ve uzman kaynaklara daha kolay erişim sağlayabilmekte; bu durum çocuklarına daha güvenli, sağlıklı ve destekleyici bir gelişim ortamı sunmalarına katkıda bulunabilmektedir. Bu bulgular, eğitim düzeyinin yalnızca bilişsel bir kazanım olmadığını, aynı zamanda ebeveynlik becerilerini ve çocuk koruma farkındalığını da olumlu yönde etkileyen önemli bir sosyal determinant olduğunu göstermektedir.

Gelir düzeyi ve istihdam durumu, ailelerin sosyal ve ekonomik imkânlarla ulaşımını doğrudan belirleyerek ebeveyn-çocuk etkileşimi ve çocuğun bedensel ve ruhsal gelişimi üzerinde etkili olmaktadır. DSÖ, düşük gelir seviyesini çocuk istismarı ve ihmali açısından önemli bir risk unsuru olarak kabul etmektedir (DSÖ,2002; Runyan, 2002). Ancak, Yıldız ve Ceyhan'ın (2025) araştırması, gelir düzeyi ile farkındalık arasındaki ilişkinin mevcut bulgularla kısmen uyumsuz olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu çalışmanın bulguları, düşük gelir grubundaki ebeveynlerin duygusal istismar konusunda daha yüksek bir farkındalık sergilediğine işaret etmektedir (Yıldız ve Ceyhan, 2025). Bu durum, düşük gelirli ailelerin karşılaştıkları sosyoekonomik güçlüklerin, onları çocuk istismarı ve ihmalinin olası sonuçlarına karşı daha duyarlı ve bilinçli hale getirmesiyle açıklanabilir (Kaya, 2024). Bizim çalışmamızda **gelir düzeyi arttıkça ebeveyn öz yeterlik düzeyinin yükseldiği, ancak farkındalık puanlarının orta gelir grubunda zirve yaptığı gözlemlenmiştir. Bu durum, düşük gelirli ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin sınırlı olabileceğini; yüksek gelirli ebeveynlerin ise ebeveynlik becerilerinde kendilerine daha fazla güven duyduklarını göstermektedir.**

İstihdam durumu bağlamında ele alındığında, çalışan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık seviyelerinin yüksek olduğu çeşitli

araştırmalarda tespit edilmiştir (Yücel, 2021; Yüzüğüldü, 2021). Bununla birlikte, Yıldız ve Ceyhan (2025) alışmayan veya serbest meslek sahibi annelerin kamu görevlisi annelere kıyasla duygusal istismar farkındalığının daha yüksek olduğunu, serbest çalışan annelerin ise ihmâl konusundaki farkındalıklarının diğer meslek gruplarına göre daha ileri düzeyde seyrettiğini ortaya koymuştur (Yıldız ve Ceyhan, 2025). Benzer biçimde, çalışan ve serbest meslek sahibi babaların duygusal istismar farkındalığının kamu görevlisi babalara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. (Yıldız ve Ceyhan, 2025). Kılıç'ın (2020) araştırmasında ise ebeveynlerin mesleki statüleri ile çocukların kötü muamele riskine yönelik farkındalık seviyeleri arasında anlamlı bir istatistiksel bağlantı tespit edilmemiştir (Kılıç, 2020).

Bu çalışmada ise katılımcıların mesleklerine göre EİİF alt boyutları ve Ebeveyn Öz Yeterlik puanları arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır ($p<0.05$). Post Hoc analizlerine göre ev hanımları, ocuk ihmali, duygusal ve cinsel istismar farkındalık puanlarında anlamlı biçimde daha yüksek; öğretmen ve memur grupları ise ebeveyn öz yeterlik puanlarında daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, çocukla doğrudan etkileşimde olan mesleklerin (örneğin öğretmenlik) öz yeterlik algısını artırdığını, ancak farkındalık düzeyinin eğitimsel bilgiye değil, deneyimsel duyarlılığa daha fazla dayandığını göstermektedir.

Sonuç olarak, özellikle düşük sosyoekonomik düzeydeki ve istihdam sorunu yaşayan ebeveynler için tasarlanan, kamu kaynaklarıyla finanse edilen ve ekonomik erişilebilirliği yüksek farkındalık eğitim programlarının yanı sıra ekonomik destek mekanizmaları ve istihdam fırsatlarının oluşturulması, ocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesinde etkili bir strateji olarak değerlendirilmektedir (Karaman, 2024).

ocuk sayısı ile ebeveynlerin istismar ve ihmâl farkındalığı arasındaki ilişki literatürde karmaşık bir görünüm sergilemektedir. Bazı alışmalar, artan ocuk sayısı ile birlikte ebeveynlik stresinin yükselmesi ve dikkatin dağılması nedeniyle farkındalık düzeylerinin düştüğünü öne sürmektedir (Büber ve Taylan, 2023). Ancak, bu genel eğilimin aksine, Kaytez ve Deleş (2020) tarafından yapılan araştırmada annelerin sahip oldukları ocuk sayısının istismar farkındalık düzeylerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir (Kaytez ve Deleş, 2020). Benzer şekilde, Yıldız ve Ceyhan (2025) alışmasında üç çocuğa sahip ebeveynlerin duygusal istismar

konusunda daha yüksek bir farkındalık sergiledikleri belirtilerek, deneyim arttıkça ebeveynlik becerilerinin gelişebileceği vurgulanmıştır (Yıldız ve Ceyhan, 2025).

Bizim çalışmamızda ise ebeveynlik deneyimi arttıkça belirli bir noktaya kadar farkındalığın güçlendiği, ancak çocuk sayısının fazlalaşmasının yorgunluk, stres ve ilgi dağılması nedeniyle farkındalık ve öz yeterlik düzeylerinde azalmaya yol açtığı görülmüştür. Bu bulgu, ebeveynlik deneyiminin niteliksel yönünün, niceliksel artıştan (çocuk sayısından) daha belirleyici olabileceğini düşündürmektedir (Karaman, 2024).

Elde edilen bulgular (çocuk sayısı: 2.35 ± 1.16 ; çocuk yaşı: 4.45 ± 1.26) bu tartışma bağlamında değerlendirildiğinde, çocuk sayısının tek başına belirleyici bir faktör olmadığı, farkındalık üzerindeki etkisinin başka değişkenlerle etkileşim halinde şekillendiği sonucuna varılabilir. Literatür ve mevcut bulgular, farkındalığı belirlemede çocuğun okul öncesi eğitim süresi (Kaytez ve Deleş, 2020) gibi faktörlerin çocuk sayısından daha belirleyici olabileceğine işaret etmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının ailelere yönelik farkındalık artırıcı çalışmalarının, çocuk sayısının potansiyel olumsuz etkilerini telafi eden önemli bir koruyucu mekanizma olduğu düşünülebilir.

Çocuk ihmal ve istismarının önlenmesinde ebeveynlerin bilgi düzeyinin önemi bu çalışmanın bulgularıyla da desteklenmektedir. Katılımcıların %82,2'sinin çocuklarını koruma yöntemlerini bildiği tespit edilmiştir. Bu bulgu, alanyazındaki güncel çalışmalarla paralellik göstermektedir. Yıldız ve Ceyhan (2025) annelerin büyük çoğunluğunun çocuk istismarı hakkında bilgi sahibi olduğunu belirlemiş (Yıldız ve Ceyhan, 2025), Şenol (2021) ise eğitim programlarının ebeveynlerin bilgi düzeylerini anlamlı şekilde etkilediğini ortaya koymuştur (Şenol, 2021). Ancak, bilgi düzeyinin yüksek olmasına rağmen, istismar durumlarında resmî başvuru oranlarının düşük kalması dikkat çekicidir. Yıldız ve Ceyhan (2025) da benzer şekilde, bazı ebeveynlerin istismar durumlarında resmî makamlara başvurmak yerine sorunu örtme eğiliminde olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, ebeveynlerin hukuki süreçler ve resmî mekanizmalar konusunda ek bilgilendirmeye ihtiyaç duyduğuna işaret etmektedir (Yıldız ve Ceyhan, 2025). Bu çalışmanın bulguları, koruyucu ve önleyici mekanizmaların etkinliğini artırmak için, eğitim programlarının yalnızca riskleri tanıma ve önleme konularını değil, aynı zamanda mağduriyet durumlarında izlenmesi

gereken resmî prosedürleri de kapsaması gerektiğini desteklemektedir. Jin, Chen ve Yu (2019) tarafından yapılan çalışma da bu yöndeki uygulamaların çocukların korunma becerilerini doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur (Jin, Chen and Yu, 2019). Bu çalışmada, Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği toplam puan ortalamasının 159.97 ± 21.39 , Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puan ortalamasının ise 100.74 ± 14.03 olarak saptanması, ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda görece yüksek bir farkındalık düzeyine sahip olduklarını göstermektedir. Farkındalık puanının nispeten yüksek olması, son yıllarda okul öncesi eğitim kurumları ve çeşitli kuruluşlar tarafından yürütülen bilinçlendirme çalışmalarının olumlu bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Kaytez ve Deleş, 2020; Şenol, 2021). Ancak, ebeveyn öz yeterlik puanının farkındalık puanına kıyasla daha düşük olması dikkat çekicidir. Bu bulgu, ebeveynlerin konu hakkında bilgi sahibi olmalarına rağmen, edindikleri bilgiyi uygulamaya dönüştürmede veya istismar durumlarıyla etkin bir şekilde baş etmede kendilerine yeterince güven duymadıklarını düşündürmektedir. Yıldız ve Ceyhan (2025) tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde, ebeveynlerin istismar durumlarında resmî mekanizmaları harekete geçirmekte çekinceler yaşadıkları belirlenmiştir (Yıldız ve Ceyhan, 2025).

Yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda, ebeveyn öz yeterlik düzeyi ile Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği toplam puanı arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.24$, $p < 0.01$). Alt boyutlar incelendiğinde, fiziksel istismar ve genel bilgi alt boyutlarında orta düzeyde; çocuk ihmali alt boyutunda ise zayıf düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Duygusal ve cinsel istismar alt boyutlarında ise anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bu sonuçlar, ebeveyn öz yeterliği yüksek olan bireylerin özellikle çocuk ihmali, genel bilgi ve fiziksel istismara ilişkin farkındalıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Elde edilen bulgular doğrultusunda, ebeveyn öz yeterlik düzeyinin çocuk ihmal ve istismarı farkındalığı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, koruyucu-önleyici müdahale programlarında bilgi aktarımının ötesine

geçilmesi; ebeveynlerin öz yeterlik düzeyini güçlendirecek uygulamalı eğitim modüllerinin, rol canlandırma tekniklerinin ve destekleyici danışmanlık hizmetlerinin tasarlanması önerilmektedir. Ayrıca, aileyle doğrudan çalışan sağlık profesyonellerinin ebeveyn öz yeterliğini değerlendirme ve geliştirme konusunda eğitilmesi ve riskli gruplara yönelik hedefli farkındalık çalışmalarının yürütülmesi önem arz etmektedir.

Konunun boyutlarını derinlemesine anlamak ve süreçleri daha kapsamlı incelemek amacıyla uzun süreli izleme çalışmalarının ve niteliksel araştırma desenlerinin kullanılması da tavsiye edilmektedir. Ebeveynlere yönelik farkındalık artırıcı eğitimlerin ve öz yeterliliklerini destekleyecek programların oluşturulması, toplum sağlığına yapılacak değerli katkılar arasında yer alacaktır.



KAYNAKÇA

- Abukan, B. (2020). Çocukluk çağı travmalarının koruyucu aile içinde sağaltımı üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(1), 241-260. <https://doi.org/10.33417/tsh.681890>
- Abusubhiah, M., Walshe, N., Creedon, R., Noonan, B., & Hegarty, J. (2023). Self-efficacy in the context of nursing education and transition to practice as a registered practitioner: A systematic review. *Nursing Open*, 10(10), 6650-6667. <https://doi.org/10.1002/nop2.1931>
- Adalet Bakanlığı. (2023). *Adalet istatistikleri 2022*. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-2022-revizyon-politikasi28032023105051> (Erişim Tarihi:13.10.2025)
- Akbayrak, N., & Kuru, N. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Çocuklarla Olan İletişim ve Etkileşim Durumlarının Çocuk İhmali Kapsamında Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 485-519. <https://doi.org/10.17152/gefad.946703>
- Akdemir, D. (2025). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların velilerinin çocuk ihmali ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 958221) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akca, A. & Ayaz Alkaya, S. (2019). Erken çocukluk döneminde ekran maruziyetinin etkileri. *Uluslararası*, 23, 49-55.
- Akgün, R. & Çetin, H. (2020). 4-6 Yaş arası çocuğu olan ebeveyn tutumlarının ve istismar farkındalıklarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (5), 42-61.
- Aksoy Doğan, T. (2023). *Okul öncesi çocuğu olan ebeveynlerde çocuk istismarı farkındalığı*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum. Tez No: 784823
- Aktay, M. (2020). İstismar ve ihmalin çocuk üzerindeki etkileri ve tedavisi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(2), 169-184.
- AKTU, Y. (2023, September). Ebeveynlerde otoriter ebeveynlik tarzı ile çocuk istismarı farkındalığı ilişkisinde ebeveyn-çocuk çatışmasının aracı rolü. *In CONFERENCE PROCEEDING* (p. 109).

- Aktu, Y. (2024). *The role of parenting stress on parenting self-efficacy and parental burnout among Turkish parents: a moderated mediation model*. *BMC psychology*, 12(1), 475. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01980-7>
- Alisinanoğlu, F., & Bağcı, S. (2023). Erken çocukluk dönemindeki çocukların ebeveynlerinin çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri. *Edebiyat Dilbilim Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 63-78.
- Alsaman, Z., Turkistani, J., Bohamad, A., Alkhalaf, A., Almukhtar, M., Alkhalaf, R., & Alkhalaf, B. (2023). Parents' knowledge and perception of child abuse and neglect in the Eastern Province of Saudi Arabia. *Saudi Journal of Medicine & Medical Sciences*, 11(3), 235-241. https://doi.org/10.4103/sjmms.sjmms_125_23
- Altıntaş, H. K., Top, F. Ü., & Ayyıldız, T. (2023). Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Ebeveynlerin Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalıklarının Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(4), 1702-1710. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1271047>
- Altunpül, N., & Koçtürk, N. (2024). Technology-based child abuse and neglect prevention programs: A systematic review. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 16(3), 466-484. <https://doi.org/10.18863/pgy.1340938>
- Alzahrani, N. M., Jeanes, A., Paddock, M., Shuweihdi, F., & Offiah, A. C. (2021). The diagnostic performance of chest computed tomography in the detection of rib fractures in children investigated for suspected physical abuse: a systematic review and meta-analysis. *European radiology*, 31(9), 7088-7097. <https://doi.org/10.1007/s00330-021-07775-3>
- Apfeld, J. C., Crichton, K. G., Minneci, P. C., Puls, H. T., & Cooper, J. N. (2021). Identification of physical abuse-related hospitalizations in young children: Impact of the transition to ICD-10-CM coding. *Child abuse & neglect*, 118, 105159. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105159>
- Asil, H. and Özdemir, Ç. (2020). Çocuk istismarına kapsamlı bir bakış: Durum analizi ve uygun stratejilerin modellenmesi. ProChild Projesi, <http://prochild.erciyes.edu.tr/>
- Aydoğmuş, A. (2023). *3-6 yaş grubundaki çocukların oyun hamuruyla oynamasının nebülizatör tedavisine uyumlarına etkisi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul. Tez No: 831530
- Avdibegović, E. and Brkić, M. (2020). Child neglect-causes and consequences. *Psychiatria Danubina*, 32(suppl. 3), 337-342. <https://doi.org/10.24869/psyd.2020.337>
- Bağatarhan, T. (2023). Ebeveyn öz yeterliği ile okul öncesi dönem çocuklarında dijital oyun bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkide çocuklardaki anksiyete ve içe dönüklüğün aracı rolü. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (Özel Sayı 1 (Cumhuriyetin 100. Yılına)), 1289-1304. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1359011>

- Bar Gosen, N., Sigad, L. I., Shaibe, J., Halaby, A., Lusky-Weisrose, E. and Tener, D. (2024). "We Need to Raise Awareness and Never Give Up": Israeli Druze and Muslim Arab Kindergarten Teachers' Proactivity When Facing the Sexual Abuse of Their Students. *Behavioral Sciences*, 14(2), 142. <https://doi.org/10.3390/bs14020142>
- Baskak, İ. (2023). Çocuğa yönelik duygusal istismar. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 61-72. <https://doi.org/10.51531/jswrpub.1233975>
- Bassi, G., Mancinelli, E., Di Riso, D. and Salcuni, S. (2021). Parental stress, anxiety and depression symptoms associated with self-efficacy in paediatric type 1 diabetes: a literature review. *International journal of environmental research and public health*, 18(1), 152. <https://doi.org/10.3390/ijerph18010152>
- Bayçınar, C. (2024). *Çocuk ihmal ve istismar farkındalık ölçeği ebeveyn formu: Ölçek geliştirme ve uygulama çalışması*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya. Tez No: 875623
- BAYRAK, N. G., & EKİCİ, D. (2021). Çocuk istismarında aile dinamiklerine yönelik risk faktörleri ve koruyucu-önleyici müdahaleler. *Ejons International Journal on Mathematic, Engineering and Natural Sciences*, 5(18), 436-449. <https://doi.org/10.46763/ejons21.018>
- Büber, Ö., & Taylan, H. H. (2023). Çocuk ihmal ve istismarında ebeveynlerin farkındalık düzeyleri. *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(1), 89-111. <https://doi.org/10.46763/sosyalsaglik.1258497>
- Cai, J., Li, J., Liu, D., Gao, S., Zhao, Y., Zhang, J., & Liu, Q. (2023). Long-term effects of childhood trauma subtypes on adult brain function. *Brain and behavior*, 13(5), e2981. <https://doi.org/10.1002/brb3.2981>
- Cavkaytar, A., Aksoy, V., & Ardıç, A. (2014). Ebeveyn öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışmasının güncellenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 4(1), 69-76. <https://doi.org/10.18039/ajesi.09903>
- Chau, V., Dryer, R., & Brunton, R. (2023). Examining the relationship between maternal childhood abuse history and mother-infant bonding: The mediating roles of

- postpartum depression and maternal self-efficacy. *Child Abuse & Neglect*, 145, 106439. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106439>
- Che Yusof, R., Norhayati, M. N., & Mohd Azman, Y. (2022). Effectiveness of school-based child sexual abuse intervention among school children in the new millennium era: Systematic review and meta-analyses. *Frontiers in public health*, 10, 909254. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.909254>
- Choe, C., & Yu, S. (2022). The effect of child abuse and neglect on trajectories of depressive symptoms and aggression in Korean adolescents: exploring gender differences. *International journal of environmental research and public health*, 19(10), 6160. <https://doi.org/10.3390/ijerph19106160>
- Cohen, J. 1992. Statistical power analysis. Current directions in psychological science, 1(3), 98-101.
- Coşkunalp, S., & Kuşcu, Ö. (2022). Dijital ebeveynlik öz yeterliği ile çocuklarda problemli medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(2), 614-635. <https://doi.org/10.33206/mjss.1469158>
- Coşkun, A. (2025). 3-6 yaş arası kronik hastalığı olan çocukların ebeveynlerinin duygusal istismar potansiyeli ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul. Tez No: 920753
- Deleş, B., & Kaytez, N. (2022). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne Babaların Çatışma Durumları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 5(9), 67-77. <https://doi.org/10.36731/cg.1100298>
- Demir, Z. G. Y., Yılmaz, M., & Yılmaz, S. (2024). Çocuk İstismarı: Ruh sağlığına etkileri ve psikiyatri hemşiresinin sorumlulukları. *Turkish Journal of Child & Adolescent Mental Health/Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 31(1). <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2021.72691>
- Demirdöven, B., & Özyürek, A. (2022). Okul öncesi çocuğu olan annelerin ebeveynlik öz yeterlikleri ve tutumları arasındaki ilişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 495-510. <https://doi.org/10.17755/esosder.953653>

- Demirdöven, B., & Özyürek, A. (2023). Okul Öncesi Çocuğa Sahip Annelerin Ebeveyn Öz Yeterliklerinin İncelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(38), 539-554. <https://doi.org/10.35675/befdergi.1276404>
- Diken, İ. H. (2007). Turkish mothers' self-efficacy beliefs and styles of interactions with their children with language delays. *Early Child Development and Care*, 179(4), 425-436. <https://doi.org/10.1080/03004430701200478>
- Di Lorenzo, P., Casella, C., Dei Medici, S., Policino, F., Capasso, E. and Niola, M. (2023) Child abuse: adherence of clinical management to guidelines for diagnosis of physical maltreatment and neglect in emergency settings. *International journal of environmental research and public health*, 20(6), 5145. <https://doi.org/10.3390/ijerph20065145>
- Dong, L., Yang, L., To, S. M., Yan, M. W., & Shen, L. (2025). The presence of meaning in parenthood and parental self-efficacy: a serial mediation model from social support to parent-child relationships. *BMC psychology*, 13(1), 108. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02429-1>
- Durduran, Y., Eren, G., Yücel, M., & Şahin, T. K. (2023). Aile sağlığı merkezlerine başvuran bireylerin, çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi*, 23(2), 119-127. <https://doi.org/10.26650/jchild.2023.1171980>
- Durmaz, E., Irmak, T. Y., & Yurtsever, S. S. (2025). İlkokul Öğrencilerinin Velilerine Yönelik İstismarı Önleme Müdahale Programının Etkililiğinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (63), 34-60. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1422386>
- Dünya Sağlık Örgütü, 2002. Dünya şiddet ve sağlık raporu: Bölüm 3: Ebeveynler ve diğer bakım verenler tarafından çocuk istismarı ve ihmal. <https://www.who.int/publications/i/item/9241545615> (Erişim Tarihi:13.10.2025)
- Eltanamly, H., Leijten, P., Van Roekel, E., Mouton, B., Pluess, M., & Overbeek, G. (2023). Strengthening parental self-efficacy and resilience: A within-subject experimental study with refugee parents of adolescents. *Child development*, 94(1), 187-201. <https://doi.org/10.1111/cdev.13848>

- Kaya, C. E., & Şahin, N. H. (2020). Ebeveyn uyum desteği programı ile ebeveyn öz yeterlik algısının geliştirilmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 319-328. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.790755>
- Fang, Y., Boelens, M., Windhorst, D. A., Raat, H., & van Grieken, A. (2021). Factors associated with parenting self-efficacy: A systematic review. *Journal of advanced nursing*, 77(6), 2641-2661. <https://doi.org/10.1111/jan.14767>
- Fernandes, D., Gomes, J. P., Albuquerque, P. B., & Matos, M. (2024). Forensic interview techniques in child sexual abuse cases: A scoping review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(2), 1382-1396. <https://doi.org/10.1177/15248380231177317>
- Foster, C. C., Blackwell, C. K., Kan, K., Morales, L., Cella, D., & Shaunfield, S. (2023). Parental self-efficacy managing a child's medications and treatments: adaptation of a PROMIS measure. *Journal of patient-reported outcomes*, 7(1), 10. <https://doi.org/10.1186/s41687-023-00549-z>
- George, D. 2011. SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference, 17.0 update, 10/e. Pearson Education India.
- Glickman, E. A., Choi, K. W., Lussier, A. A., Smith, B. J., & Dunn, E. C. (2021). Childhood emotional neglect and adolescent depression: assessing the protective role of peer social support in a longitudinal birth cohort. *Frontiers in psychiatry*, 12, 681176. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.681176>
- Greene, C. A., Haisley, L., Wallace, C. and Ford, J. D. (2020) Intergenerational effects of childhood maltreatment: A systematic review of the parenting practices of adult survivors of childhood abuse, neglect, and violence. *Clinical psychology review*, 80, 101891. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.681176>
- Guimond, A., Moore, H., Aier, D., Maxon, E. and Diken, İ. H., 2005. Parental self-efficacy instrument for children with disabilities (PSICD). Arizona State University.
- Gündoğdu, E. K. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi (Bitlis ili örneği)*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. Tez No: 615959

- Han, K., & Oh, S. (2022). The effectiveness of home visiting programs for the prevention of child maltreatment recurrence at home: a systematic review and meta-analysis. *Child health nursing research*, 28(1), 41. <https://doi.org/10.4094/chnr.2022.28.1.41>
- Haslam, Z. & Taylor, E. P. (2022). The relationship between child neglect and adolescent interpersonal functioning: A systematic review. *Child Abuse & Neglect*, 125, 105510. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.105510>
- Hendaus, M. A., Al-Khuzaei, A. M., Samarah, O., Hamad, S. G., Selim, B. A., & El Ansari, W. (2020). Child abuse and neglect in a rapidly developing country: Parents' perspectives. *Journal of family medicine and primary care*, 9(6), 3053-3059. https://doi.org/10.4103/jfmpc.jfmpc_971_19
- Herland, M. D. (2024). Understanding the Narratives of Child Sexual Abuse. *Qualitative Health Research*, 34(8-9), 842-852. <https://doi.org/10.1177/10497323231218828>
- Hoeboer, C., De Roos, C., van Son, G. E., Spinhoven, P. & Elzinga, B. (2021) The effect of parental emotional abuse on the severity and treatment of PTSD symptoms in children and adolescents. *Child abuse & neglect*, 111, 104775. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104775>
- Humphreys, K. L., LeMoult, J., Wear, J. G., Piersiak, H. A., Lee, A., & Gotlib, I. H. (2020). Child maltreatment and depression: A meta-analysis of studies using the Childhood Trauma Questionnaire. *Child abuse & neglect*, 102, 104361. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104361>
- İnan, M. B., & Uğurlu, Z. (2024). Ebeveynlerin anne-babalarına bağlanma stillerinin ihmal istismar farkındalığına etkisinin sosyal hizmet bakış açısıyla incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(3), 365-391. <https://doi.org/10.33417/tsh.1405383>
- İnan, M. B. (2023). *Ebeveynlerin anne-babalarına bağlanma stillerinin ihmal istismar farkındalığına etkisinin sosyal hizmet bakış açısıyla incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Tez No: 793892
- Ifayomi, M., Ali, P., & Ellis, K. (2024). Child sexual abuse in Nigeria: a systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(5), 3597-3614. <https://doi.org/10.1177/15248380241254077>

- Indart De Arza M. J. (2023). The pandemic of child abuse. Una pandemia de abuso infantil. *Archivos argentinos de pediatria*, 121(5), e202310134. <https://doi.org/10.5546/aap.2023-10134>
- Irmak, S. B. (2024). *Ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalıklarına yönelik bir karma yöntem çalışması*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. Tez No: 900548
- Jeon, T. Y., Yoo, S. Y., Eo, H., & Kim, J. H. (2020). Diagnostic imaging for physical abuse in children. *Taehan Yongsang Uihakhoe Chi*, 81(4), 832-851. <https://doi.org/10.3348/jksr.2020.81.4.832>
- Jin, Y., Chen, J., & Yu, B. (2019). Parental practice of child sexual abuse prevention education in China: Does it have an influence on child's outcome?. *Children and Youth Services Review*, 96, 64-69. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.029>
- Joh-Carnella, N., Livingston, E., Kagan-Cassidy, M., Vandermorris, A., Smith, J. N., Lindberg, D. M., & Fallon, B. (2023). Understanding the roles of the healthcare and child welfare systems in promoting the safety and well-being of children. *Frontiers in psychiatry*, 14, 1195440. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2023.1195440>
- Kahraman, P. B., Doğan, B., & Şimşek, M. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmal ve İstismarı ile Çocuk Haklarına Yönelik Görüşleri1. *Turkish Studies*, 15(2). <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.41608>
- Kalay, Z. (2022). *Sağlık çalışanı ebeveynlerin cinsel istismar konusundaki farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük. Tez No: 736376
- Kamukama, A., Luwaga, R., Tugume, R., Kanyemibwa, M., Birungi, B., Ndyamuhika, O., ... & Shindell, D. L. (2022). Exploring parental understanding of child sexual abuse and prevention as a measure for HIV prevention in Rwampara district. *PLoS one*, 17(6), e0269786. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0269786>
- Kaplan, B., Çalışkan, Z., & Evgin, D. (2020). Türkiye’de çocuk istismar ve ihmaline ilişkin hemşirelik alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(2), 135-141. <https://doi.org/10.17100/nevbiltek.700304>
- Karabuğa, Z. N., & Özel, Ö. (2025). Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 325-343. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1656778>

- Karaçay, R., & Güloğlu, B. (2022). Çocukluk çağı travmaları ve sağlıklı aile-ebeveynlik risk faktörlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 327-351. <https://doi.org/10.51725/etad.1159638>
- Karal, E., & Atak, H. (2022). Çocukluk çağı ruhsal travmaları üzerine kavramsal bir çalışma. Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi *Dergisi*, 2(1), 82-103. <https://doi.org/10.31592/maunef.1113006>
- Karataş, Z. (2023). Çocukların istismarına neden olan risk faktörleri ve önleyici çalışmalar. Yetim ve Kimsesiz Çocuklar Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 1-15. <https://doi.org/10.26650/PB/SS48.2023.003.008>
- Karaman, M. (2024). 4-6 Yaş çocuğa sahip ebeveynlerin istismar farkındalık düzeyinin algılanan ebeveyn tutumuyla olan ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Koç Üniversitesi, İstanbul. Tez No: 926728
- Kaya, C. E., & Şahin, N. H. (2020). Ebeveyn uyum desteği programı ile ebeveyn öz yeterlik algısının geliştirilmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 319-328. <https://doi.org/10.38108/ouhcd.790755>
- Kaya, Ç. (2024) Zihinsel yeterizliğe sahip çocuğu olan anne-babaların çocuk ihmal ve istismarına ilişkin farkındalık düzeyleri. <https://doi.org/10.31202/gelisim.1180630>
- Kaytez, N. and Deleş, B. (2020). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin istismar farkındalık düzeylerinin örselenmiş çocukluk yaşantıları açısından incelenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu *Dergisi*, 8(2), 321-335. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.724662>
- Keklik, Ö. (2024). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki farkındalıklarının değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas. Tez No: 905855
- Kelleci, A. (2023). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismar farkındalığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Sivas ili örneği*. Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas. Tez No: 823747

- Kemer, D., & İşler, A. (2021). Çocuk cinsel istismarını önlemede okul temelli cinsel istismarı önleme programlarının önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 411-421. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.885476>
- Kılıç, M. (2020). *Ebeveynlerin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyinin ebeveyn çocuk ilişkisine etkisi*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya. Tez No: 638607
- Kılıç, M. (2025). Çocuk İstismarının Farklı Bir Boyutu: Munchausen By Proxy Sendromu ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 42-60. <https://doi.org/10.46547/dicod.2025.5.1.4>
- Kılınç Eltantawy, M. (2022). *Suriyeli ebeveynlerin istismar farkındalığının bazı değişkenlere göre incelenmesi: Malatya ili örneği*. Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas. Tez No: 744429
- Kırlioğlu, M., & Zengin, R. (2022). Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki görüşleri. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 6(2), 142-152. <https://doi.org/10.46547/scd.2022.6.2.4>
- Klebanov, B., & Katz, C. (2025). "I remember most of my family seeing it": The presence of others during child physical abuse, as conveyed in forensic interviews with Israeli children. *Family Process*, 64(1), e13053.
- Yetiş Koca, G., Coşkun, E., & Arıca, O. T. (2024). Çocukluk çağı travmaları ile şiddete yönelik tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 12(2), 669-691. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.1463190>.
- Kocaçınar, A. (2022). *Psychosexual development in Edward Bond's The Children, Early Morning, Narrow Road to the Deep North*. Yüksek lisans tezi, Karabük University Institute of Graduate Programs, Karabük. Tez No: 10448869
- Kuzu, B. ve Kısa, C. (2023). *Ebeveynlerin öz yeterlik algılarıyla duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Tez No: 600534

- Küçükaydın, M. A., Ulum, H. ve Sayıcı, E., 2023. Çocuk istismarını bildirmede öğretmen ve okul müdürlerinin tutumlarını etkileyen değişkenler: Demografik özelliklerin, farkındalığın ve öz yeterliliğin analizi. *Çocuk İstismarı ve İhmali*, 145, 106400. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106400>
- Küçükoğlu, S., & Başar, H. K. (2020). Çocuk ihmali ve istismarına türkiye’de yapılan lisansüstü tezler açısından bir bakış. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 11-18. <https://doi.org/10.16988/atakad.715055>
- Kvist, T., Dahllöf, G., Svedin, C. G., & Annerbäck, E. M. (2020). Child physical abuse, declining trend in prevalence over 10 years in Sweden. *Acta paediatrica*, 109(7), 1400-1408. <https://doi.org/10.1111/apa.15215>
- Lamela, D., Pasion, R., Costa, R., Pinto, T. M., Morais, A., & Jongenelen, I. (2024). Mother-child reporting discrepancies of child physical abuse: associations with internalizing and externalizing symptoms. *Child Abuse & Neglect*, 147, 106575. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106575>
- Langevin, R., Pennestri, M. H., Hershon, M., Pirro, T., & Hébert, M. (2023). The association between child sexual abuse and self-reported sleep in adolescent girls. *Journal of clinical sleep medicine*, 19(11), 1933-1939. <https://doi.org/10.5664/jcsm.10736>
- Larsen, L. L., Græsholt-Knudsen, T., Jørgensen, G. H., Møller-Madsen, B., Hansen, O. I., & Rølfing, J. D. (2021). Physical abuse of children in Denmark. *Ugeskrift for Læger*, 183(9), V10200795-V10200795. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33734076>
- Lawson, M., Piel, M. H., & Simon, M. (2020). Child maltreatment during the COVID-19 pandemic: Consequences of parental job loss on psychological and physical abuse towards children. *Child abuse & neglect*, 110, 104709. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104709>
- Liu, J., Liu, X., & Ding, M. (2024). The impact of a positive discipline group intervention on parenting self-efficacy among mothers of young children. *Frontiers in Public Health*, 12, 1461435. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1461435>
- Liu, Y., Peng, H., Wu, J. and Duan, H., 2021. The relationship between childhood emotional abuse and processing of emotional facial expressions in healthy young men: event-

- related potential and behavioral evidence. *Frontiers in Psychology*, 12, 686529. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.686529>
- Loiseau, M., Cottenet, J., François-Purcell, I., Bechraoui-Quantin, S., Jud, A., Gilard-Pioc, S., & Quantin, C. (2023). Hospitalization for physical child abuse: associated medical factors and medical history since birth. *Child Abuse & Neglect*, 146, 106482. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106482>
- Lumish, R., Simpkins, S., Black, J., & Whittaker, C. F. (2022). Fostering empathy and self-efficacy in pharmacy students through service learning. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 14(4), 536-546. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2022.03.002>
- Maguire-Jack, K., Bosetti, R., Chang, Y., Chung, Y., Pei, F., Showalter, K., ... & Barnhart, S. (2025). Exposure to neighborhood violence, self-efficacy, and child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 163, 107329. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2025.107329>
- Mavili, A., & Altun, G. (2022). Aile hekimleri, hemşire ve ebelerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda farkındalık düzeyleri: Burdur örneği. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 6(1), 41-58. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/scd/issue/70388/1109212>
- Moradi, M., Yousefi, Z. and Bahramipour, M. (2023). Effectiveness of a child abuse prevention training program on the tendency towards child abuse and parental self efficacy in mothers with a history of child abuse. *Psychology of Woman Journal*, 4(4), 124–133. <https://doi.org/10.61838/kman.pwj.4.4.15>
- Moullin, S., & Milne, B. (2025). The effects of unconditional cash transfers on child abuse and neglect in early childhood: Evidence from New Zealand. *Child Abuse & Neglect*, 161, 107260. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2025.107260>
- Musetti, A., Grazia, V., Manari, T., Terrone, G., & Corsano, P. (2021). Linking childhood emotional neglect to adolescents' parent-related loneliness: Self-other differentiation and emotional detachment from parents as mediators. *Child Abuse & Neglect*, 122, 105338. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105338>

- Naito, H., Nitta, K., & Kakiuchi, Y. (2023). Risk factors of self-reported physical child abuse during the COVID-19 pandemic in Japan: work-related changes in men and fear of COVID-19 in women. *PeerJ*, 11, e15346. <https://doi.org/10.7717/peerj.15346>
- Nunes, L. S., Silva-Oliveira, F., Mattos, F. F., Maia, F. B. F., & Zarzar, P. M. P. D. A. (2021). Prevalence of recognition and reporting of child physical abuse by dental surgeons and associated factors. *Ciencia & saude coletiva*, 26, 5013-5022.
- Okur, A., & Parlak, S. (2024). Çocuk ihmal ve istismarında (ilk başvuru yerleri olarak) acil servislerin farkındalık ve yeterlilik düzeyleri. *İZÜ Eğitim Dergisi*, 6(1), 97-114. <https://doi.org/10.46423/izujed.1353148>
- Olson, A. E., Chow, S. M., Jones, D. E., & Shenk, C. E. (2023). Child maltreatment, parent-child relationship quality, and parental monitoring in relation to adolescent behavior problems: Disaggregating between and within person effects. *Child abuse & neglect*, 136, 106003. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2022.106003>
- Orak, O. S., & Okanlı, A. (2021). The effect of preventive psychosocial interventions directed towards mothers and children on children's knowledge about protection from sexual abuse. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 34(4), 294-302. <https://doi.org/10.1111/jcap.12334>
- Özgen, H., & Seçer, İ. (2024). Öğretmen ve Okul İdarecilerinin Çocuk İstismarı İle İlgili Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi: Bir Olgubilim Çalışması. *Sürekli Eğitim Dergisi*, 1(1), 58-72. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3695877>
- Özkan, G. (2022). Ekolojik sistem yaklaşımı açısından çocuk ihmal ve istismarında bireysel, ailesel ve çevresel risk faktörlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 4(8), 217-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad/issue/69522/1036593>
- Özkan, S., & Karataş, G. (2021). Awareness levels of child neglect and abuse in nursing students. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(43), 6162-6176. <https://doi.org/10.26466/opus.885123>
- Özpolat, A. O. (2023). Çocuk İhmal Ve İstismarının Politikalarla İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 141-153.

- Özyürek, A., Güney, A., & Keser, H. (2023). Babaların Okul Öncesi Çocuklarına Karşı İlgi ve İstismar Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 6(11), 20-32. <https://doi.org/10.36731/cg.1246855>
- Özyürek, A., & Dakak, S. (2016). Annelerin çocuklarına karşı ilgi ve istismar düzeyini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Turkish Academic Research Review*, 7(2), 395-415. <https://doi.org/10.30622/tarr.1060300>
- Parvin, T., Nagarajan, P., Kattimani, S., Chandrasekaran, V., & Seth, R. (2025). Child sexual abuse awareness among parents visiting pediatric outpatient hospital services in Southern India. *Telangana Journal of Psychiatry*, 11(1), 15-20. https://doi.org/10.4103/tjp.tjp_53_24
- Polat, O. (2020). Fiziksel istismar ve dayak. *O Benim de Çocuğum Dergisi*, 8-23.
- Rosso, A. M. (2022). Psychoanalytic interventions with abusive parents: an opportunity for children's mental health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(20), 13015. <https://doi.org/10.3390/ijerph192013015>
- Rudolph, J. I., van Berkel, S. R., Zimmer-Gembeck, M. J., Walsh, K., Straker, D., & Campbell, T. (2024). Parental involvement in programs to prevent child sexual abuse: A systematic review of four decades of research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(1), 560-576. <https://doi.org/10.1177/15248380231156408>
- Ruiz-Zaldibar, C., Serrano-Monzó, I., Lopez-Dicastillo, O., Pumar-Mendez, M. J., Iriarte, A., Bermejo-Martins, E., & Mujika, A. (2021). Parental self-efficacy to promote children's healthy lifestyles: A pilot and feasibility study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(9), 4794. <https://doi.org/10.3390/ijerph18094794>
- Runyan, D. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. *World report on violence and health*.
- Russell, K. W., Acker, S. N., Ignacio, R. C., Lofberg, K. M., Garvey, E. M., Chao, S. D., ... & Jensen, A. R. (2022). Child physical abuse and COVID-19: trends from nine pediatric trauma centers. *Journal of pediatric surgery*, 57(2), 297-301. <https://doi.org/10.1016/j.jpedsurg.2021.10.019>

- Sæther, K. M., Berg, R. C., Fagerlund, B. H., Glavin, K., & Jøranson, N. (2023). First-time parents' experiences related to parental self-efficacy: A scoping review. *Research in nursing & health*, 46(1), 101-112. <https://doi.org/10.1002/nur.22285>
- Salzmann, S., Salzmann-Djufri, M., & Euteneuer, F. (2022). Childhood emotional neglect and cardiovascular disease: a narrative review. *Frontiers in cardiovascular medicine*, 9, 815508. <https://doi.org/10.3389/fcvm.2022.815508>
- Sami, S. (2024). *Çocukluk dönemi ihmal ve istismar yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki Tanrı tasavvurları ile ilişkisinde bilişsel çarpıtmaların aracı rolü*. Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya. Tez No: 867428
- Selçuk, E. D., & Karadeniz, H. (2020). Çocuk istismarına yol açan ailesel nedenler ve çocuğun korunmasına yönelik önlemler. *Sağlık ve Toplum*, 20(1), 30-35.
- Scannell, C. (2020). Parental self-efficacy and parenting through adversity. In *Parenting-studies by an ecocultural and transactional perspective*. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.91735>
- Schmeck, K. (2020). Long-term consequences of early neglect and abuse. *Psychiatria Danubina*, 32(suppl. 3), 343-345. <https://doi.org/10.24869/psyd.2020.343>
- Sheikh, M. H., Alanazi, A. M. M., Aljohani, D. A., Aljohani, L. M. M., Alatawi, M. M. S., Hazazi, A. S. J., ... & Baqadu, A. A. (2022). Awareness of child abuse and neglect among the general public in Saudi Arabia: A systematic review. *Cureus*, 14(12), e32550. <https://doi.org/10.7759/cureus.32550>
- Shivashankarappa, P. G., Pitchiah, P. A., & Adimoulame, S. (2022). Effectiveness of video tutorial coaching in improving the knowledge of school teachers on child abuse and neglect in Puducherry. *International journal of clinical pediatric dentistry*, 15(5), 575. <https://doi.org/10.5005/jp-journals-10005-2430>
- Solehati, T., Kosasih, C. E., Hermayanti, Y., & Mediani, H. S. (2023). Child sexual abuse prevention: A qualitative study of teachers' educational needs. *Belitung Nursing Journal*, 9(6), 554. <https://doi.org/10.33546/bnj.2792>

- Söyünmez, S., Zülkar, Y., Turan, F. D. and İşler Dalgıç, A.(2021). Epilepsili çocuğu olan ebeveynlerin istismarı konusunda farkındalık. <https://doi.org/10.14744/epilepsi.2020.50023>
- Strathearn, L., Giannotti, M., Mills, R., Kisely, S., Najman, J., & Abajobir, A. (2020). Long-term cognitive, psychological, and health outcomes associated with child abuse and neglect. *Pediatrics*, 146(4), e20200438. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0438>
- Şenol, F. B. (2021). Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıklarının ve istismarın etkilerine yönelik bilgilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 559-571. <https://doi.org/10.17755/esosder.1015552>
- Şenol, F. B. and Üstündağ, A. (2021). The effect of child neglect and abuse information studies on parents' awareness levels during the COVID-19 pandemic. *Children and youth services review*, 131, 106271. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106271>
- Şenol, H. S. (2021). *Okul öncesi çocukların sosyal yetkinlik düzeyleri ile annelerinin duygusal istismar potansiyelleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi. Tez No: 671330
- Teke, E., Baltacı, U. B., & Avşaroğlu, S. (2024). Examining the Efficacy of Psycho-Educational Program for Mothers on Mothers' Perception of Child Education Competence. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(4), 579-592. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1519487>
- Turner, S., Menzies, C., Fortier, J., Garces, I., Struck, S., Taillieu, T., ... & Afifi, T. O. (2020). Child maltreatment and sleep problems among adolescents in Ontario: A cross sectional study. *Child Abuse & Neglect*, 99, 104309. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104309>
- TÜİK (2020). Çocuk İstismarı ve İhmal İstatistikleri. Ankara: TÜİK. (Erişim tarihi: 13 Ekim 2025).
- Türkkan, T., Odacı, H., & Bülbül, K. (2021). Çocuk istismarı ve ihmalini anlamak: Ekolojik bir yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 709-728. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1519487>

Türkiye İstatistik Kurumu. (2023, Ağustos 1). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2022. Türkiye İstatistik Kurumu. (Erişim tarihi: 13 Ekim 2025).

UNICEF Türkiye & Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2010). *Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması: Özet rapor*. UNICEF. <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-2010> (Erişim tarihi: 13 Ekim 2025)

UNICEF. (2024, November 5). *Violence against children widespread, affecting millions globally*. <https://www.unicef.org/easterncaribbean/press-releases/violence-against-children-widespread-affecting-millions-globally> (Erişim tarihi: 13 Ekim 2025)

Ünal, H. B., & Boz, M. (2020). Development of the Child Neglect and Abuse Awareness Scale for Parents and Its Relationship with Various Variables. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(1), 21-34. <https://doi.org/10.1542/peds.2020-0438>

Ünlüer, E., & İnan, R. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının cinsel eğitim hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(2), 377-397. <https://doi.org/10.33400/kuje.908351>

Üstündağ, A. (2022). Ebeveynlerin cinsel istismardan korunma eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *Current Perspectives in Social Sciences*, 26(1), 118-129. <https://doi.org/10.54614/JSSI.2022.952721>

Van Berkel, S. R., Prevoo, M. J., Linting, M., Pannebakker, F. D., & Alink, L. R. (2020). Prevalence of child maltreatment in the Netherlands: An update and cross-time comparison. *Child abuse & neglect*, 103, 104439. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104439>

Van der Hoeven, M. L., Bouwmeester, S., Schlattmann, N. E., Lindauer, R. J., & Hein, I. M. (2024). Family therapy and EMDR after child abuse and neglect: moderating effects of child attachment style and PTSD symptoms on treatment outcome. *European Journal of Psychotraumatology*, 15(1), 2416288. <https://doi.org/10.1080/20008066.2024.2416288>

- Kılıç, Ç. V., & Kavlak, O. (2024). Algılanan Anne Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 57-65. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.1313394>
- WHO., 2022. Child Maltreatment. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> (13.10.2025).
- World Health Organization. (2020). *Global status report on preventing violence against children 2020*. <https://platform.who.int/docs/librariesprovider20/default-document-library/resources/child-violence-2020>
- Xu, W., & Zheng, S. (2022). Childhood emotional abuse and cyberbullying perpetration among Chinese university students: The chain mediating effects of self-esteem and problematic social media use. *Frontiers in psychology*, 13, 1036128. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1036128>
- Yatmaz, A. K., Gökçe, N., Çok, Y., Erdoğan, B. M., & Avaroğlu, N. (2021). Geleneksel oyunların 3-6 yaş çocukların sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 28-39. <https://doi.org/10.52974/jena.895835>
- Yeğin, F. (2020). *Öğretmen adaylarının genel öz yeterlik ve çocuk istismarına yönelik farkındalıkları ile çocuklarda cinsel istismara karşı tutum düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Tez No: 655689
- Yeşilyurt, B. (2025). *İlkokul öğrenci velilerinin ebeveyn çocuk ilişkisi ve ihmal istismar konusuna bakışı*. Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep. Tez No: 945166
- Yıldırım, S. (2020). *Özel gereksinimli çocuğu olan ailelere sunulan ihmal ve istismardan korunma aile eğitim programının etkililiği*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi. Tez No: 658964
- Yıldırım, F., & Çalışkan, Z. (2024). Covid-19 pandemi döneminde okul öncesi çocuğu olan ebeveynlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalıklarının değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 33(1), 74-82.
- Yıldız, G., & Ceyhan, D. (2025). Knowledge, awareness, attitudes and experiences of parents of dental patients regarding child abuse and neglect. *BMC Oral Health*, 25(1), 305. <https://doi.org/10.1186/s12903-025-05647-6>

Yılmaz, G. E. (2024). *0-6 Yaş arası çocuğu olan araştırma görevlilerinin çocuk ihmal ve istismar farkındalık düzeylerinin örselenmiş çocukluk yaşantıları açısından incelenmesi*. Uzmanlık tezi, Atatürk Üniversitesi. Tez No: 888710

Yücel, A. B. (2021). *Aile içi çocuk ihmal ve istismarı konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Tez No: 668872

Yüzügüldü, M. A., & Ulkuer, N. (2023). Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları ile çocuk istismarı ve ihmal hakkında bilgi ve farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 23(1), 1-21. <https://doi.org/10.54961/uobild.1281126>



EKLER

EK 1: EBEVEYN VE ÇOCUK SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Anket No:

Tarih:

Değerli katılımcı,

Bu çalışma “3-6 yaş çocuğa sahip ebeveynlerde çocuk ihmal istismarı farkındalığı ve öz yeterliklerinin belirlenmesi” amacıyla planlanmıştır. Soruları içtenlikle yanıtlamanız çalışmanın sonuçlarının doğruluğu ve geçerliliği için oldukça önemlidir. Çalışmaya katılıp katılmama tamamen sizin kararınızdır. Çalışmadan elden edilen veriler sadece araştırmacıda saklı kalacak ve bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacaktır. Soruların tümünü yanıtlamanızı rica ederiz. Bu bilimsel çalışmaya katkı sağladığınız için teşekkürler.

Araştırmacılar: DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET SALİH YILDIRIM, Yüksek lisans Öğrencisi CANSU TUNÇ.

Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum. ☐ Evet ☐ Hayır

1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaş: ____

3. Medeni Durum: ☐ Evli ☐ Bekar ☐ Boşanmış

4. Eğitim Düzeyi: ☐ Okur-yazar değil ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ve üzeri

5. Mesleğiniz.....

6. Hane halkı aylık geliri: ☐ 0-25.000 TL ☐ 25.001-50.000 TL ☐ 50.001-100.000 TL
☐ 100.001 TL ve üzeri

7. Kaç çocuğunuz var?

8. Çalışmanız kapsamında değerdendirilecek çocuğunuzun yaşı:

☐3 yaşı ☐4 yaşı ☐5 yaşı ☐6 yaşı

9. Çocuk Bakımıyla Kim İlgileniyor? ☐ Anne ☐ Baba ☐ Anne ve baba ortak ☐Büyük ebeveynler (dede, nine vb.) ☐Bakıcı

10. Çocuğunuz kreşe veya anaokuluna gidiyor mu? ☐ Evet ☐ Hayır

11. Çocuğunuzun disiplinini sağlamak için fiziksel ceza kullanıyor musunuz?

☐Hiç kullanmıyorum ☐Nadiren kullanıyorum ☐Bazen kullanıyorum ☐Sık sık kullanıyorum ☐Çok sık kullanıyorum

12. Çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgi sahibi misiniz? ☐ Evet ☐ Hayır

13.Çocuk ihmal ve istismarı konusundaki bilgi kaynağınız nedir?

☐Aile büyükleri ☐Okul/öğretmen ☐Sosyal medya ☐Televizyon/radyo
☐Kitap/makale ☐Sağlık profesyonelleri ☐Resmi eğitim/seminer

14. Çocuğunuzu ihmal/istismara karşı nasıl koruyacağınızı biliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

15. Çocuk ihmal ve istismarına şahit oldunuz mu? ☐ Evet ☐ Hayır

16. Şahit olduğunuz durumda nasıl bir tepki verirdiniz?

☐Yetkililere bildirirdim ☐Aileyi uyarırdım ☐Müdahale etmezdim

EK 2: EBEVEYN ÇOCUK İHMAL VE İSTİSMARI FARKINDALIK ÖLÇEĞİ

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	18 yaşından küçük yaşta çocuk sahibi olmak, ebeveynlerin çocuk istismarı ve ihmali potansiyellerini artırır.					
2	Çocuğu istismar eden bireyler, kendi çocukluğunda istismara uğramış olan kişiler olma ihtimali yüksektir.					
3	Çocuğu istismar eden bireyler, genellikle çocuk ve ailesinin tanıdığı ve güvendiği kişilerdir.					
4	Çocuğu istismar eden bireyler, toplumsal olarak dışlanmış kişilerdir.					
5	Ebeveynlerinin onayı olduğu sürece, çocuklara dokunmakta, sarılmakta, öpmekte bir sakınca yoktur.					
6	Çocukların özel bölgelerine dokunulmamalıdır.					
7	Aile içi çatışmalara şahit olmak çocukların gelişimlerini etkilemez.					
8	Cinsel istismar en çok çocuğun kendisini güvende hissettiği yerlerde gerçekleşir.					
9	Fiziksel istismara maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
10	Duygusal istismara maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
11	Cinsel istismara maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
12	İhmale maruz kalma oranı, çocukların cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.					
13	Fiziksel istismara maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
14	Duygusal istismara maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
15	Cinsel istismara maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
16	İhmale maruz kalan çocuklar devlet koruması altına alınır.					
17	Aile üyelerinin dışında başka birisinin “çocuk istismarı şüphesi”ni gerekli kurumlara bildirmesinde bir sakınca yoktur.					
18	İstismar mağduru olan çocuğun olumsuz etkilenmemesi için çocukla istismar vakası ile ilgili hiç konuşulmaması gerekir.					
19	Çocukların sevmediği, rahatsız olabilecekleri küçümseyici lakaplar takılmamalıdır.					

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
20	Ebeveynler gerektiğinde çocuklarını disiplin etme amacıyla çocukların canını acıtabilir. (Örn; tokat atmak, saçını çekmek vs.)					
21	Ebeveynler çocuklarının korku ve endişelerini onları disiplin etme amacıyla kullanabilirler.					
22	Ebeveynler ailenin ekonomik gelirine katkı sağlaması için 18 yaşın altında olan çocuklarının eğitimini aksatmaması koşuluyla küçük işlerde çalışmasına izin verebilirler.					
23	Ebeveynler bir takım isteklerini çocuklarına yaptırmak için onları terk etmekle korkutabilir. (Örn; “Yemeğini ye lütfen, yemezsen giderim.”)					
24	Ebeveynler çocuklarını fiziksel şiddete maruz bırakmakla tehdit edebilir.					
25	Ebeveynler çocuklarına kızdıklarında onları aşağılayacak sözler kullanabilirler.					
26	Ebeveynlerin çocuklarından bekledikleri davranış, başarı ya da becerileri çocuklarına söylemeleri çocukları motive eder.					
27	Her çocuğun bireysel ve gelişimsel farklılıkları vardır. Bu farklılıklar istismar ve ihmale maruz kalma riskini artırır. (Örn; cinsiyet, yaş, mizaç, davranış problemleri)					
28	Kız ve erkek çocuklarının yetiştirilme tarzları farklıdır.					
29	Her ne sebeple olursa olsun çocuklara asla şiddet uygulanmamalıdır.					
30	12 yaşından küçük bile olsa, gerekli durumlarda çocuklar kendi evlerinde tek başına kalabilir.					
31	Evde babanın yokluğunda erkek çocuk babalarının sorumluluğunu üstlenmelidir.					
32	Evde annenin yokluğunda kız çocuk annelerinin sorumluluğunu üstlenmelidir.					
33	Yetişkinlere hitap eden (cinsel içerikli) internet sitelerinde çocukların fotoğraf veya videolarının bulunmasında bir sakınca yoktur.					
34	Çocuk istismara maruz kalıyorsa, bu durum onun hatasıdır.					
35	İstismara uğramış bir çocuğun, istismar yaşantısı ile ilgili her söylediği doğru kabul edilmelidir.					
36	Aile içinde fiziksel istismar vakaları çok az görülür.					
37	Aile içinde duygusal istismar vakaları çok az görülür.					
38	Aile içinde cinsel istismar vakaları çok az görülür.					
39	Aile içinde ihmal vakaları çok az görülür.					
40	Çocuklar doğru davranışları akranlarıyla (yaşıtlarıyla) kıyaslandığında daha iyi öğrenirler.					

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
41	Yabancı (ebeveynler veya çocuğun tanımadığı) kişiler çocukları daha çok istismar ederler.					
42	Çekingen ve sessiz çocuklar daha az fiziksel istismara maruz kalır.					
43	Çocuk istismarı ve ihmali her ne kadar yaşanmaması gereken bir durum olsa da her zaman çocuk haklı olmayabilir.					
44	Eğer bir çocuk birisinin kendisine sarılmasını ya da öpmesini istemiyorsa, çocuğa baskı yapılmamalıdır.					
45	Ebeveynlerin çocuğa karşı yetersiz ilgisi, davranışları ve kayıtsızlıkları ekonomik olarak yetersiz olmasından kaynaklanır.					

EK 3: EBEVEYN ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle
1. İhtiyacım olduğu zaman, çocuğumun sorununu daha iyi anlamak için gerekli olan bilgilere ulaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Çocuğumun ev dışında (Alış-verişte, lokantada, ev gezmelerinde, vb.) gösterdiği davranış problemleri ile baş edebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Çocuğum benimle iletişim kurmaya çalıştığında, çocuğumun ne istediğini ve neye gereksinim duyduğunu anlayabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Çocuğumun başarılı olmasına yardımcı olma konusunda yeterliyim.	1	2	3	4	5	6	7
5. Çocuğum sorun yaşadığı zaman, onun için yapabileceğim birçok şey vardır.	1	2	3	4	5	6	7
6. Çocuğumun günlük yaşamına ilişkin kararları çoğu zaman alabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
7. Çeşitli sosyal ortamlarda (ev ziyaretleri, oyun alanları vb.), çocuğumun diğer çocuklarla ve yetişkinlerle iletişim kurmasına yardımcı olabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
8. Çocuğumdaki sorunun ne olduğunu çoğu zaman anlayabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
9. Çoğu zaman iyi bir ebeveyn (anne/baba) olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
10. Çocuğumun günlük yaşam becerilerini geliştirmesine yardımcı olacak farklı stratejiler (yollar) kullanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Genellikle çocuğumun aldığı terapinin/eğitimin amaç ve işlevini genellikle bilirim (örn., Çocuğumun aldığı terapi/eğitim niçin uygulanmaktadır ve neden önemlidir?).	1	2	3	4	5	6	7
12. Çocuğumun güçlü yönleri ve gereksinimleri hakkında çocuğumun terapisti veya öğretmeni ile konuşabilecek derecede kendime güvenirim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Çocuğumun daha iyi iletişim kurması için onu cesaretlendirecek çeşitli yollar kullanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
14. Çocuğumun okulda başarılı olabilmesi için gerekli bilgilere ve kaynaklara ulaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Çocuğumun eğitim durumuna ilişkin toplantılar yapıldığı zaman, bu toplantılardaki konuları anlayabilirim ve görüş alış-verişinde bulunabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
16. Çocuğum için uygun olan gereksinim duyduğu eğitimi/terapiyi araştırıp bulabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Gerektiğinde çocuğumun terapisti veya öğretmeni ile kaygılarımı paylaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7

EK 4:Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.03.2025-E.130136



T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği



Sayı :E-95531838-050.99-130136
Konu : Etik Kurul Kararı

28.03.2025

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM

İlgi : Lisanüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 24.03.2024 tarih ve 129656 sayılı yazısı

Lisanüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi yazısına istinaden Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih YILDIRIM'ın danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Cansu TUNÇ'un "**3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerde Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalığı ile Ebeveyn Öz Yeterliliğinin Değerlendirilmesi**" konu başlıklı bilimsel araştırması için kurulumuzdan izin istenmiş olup, araştırma dosyası belirtilen yazı konu başlıklı bilimsel araştırması Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup, 27.03.2025 tarih ve 134 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ali TEKİN
Etik Kurulu Başkanı V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSRBT2V2PB* Pin Kodu : 42372

Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Fırat Mah. Yeni Üniversite cad. No:2 AE/1 04100 Merkez, Ağrı – Türkiye

Telefon : 0472 215 98 63 Faks:0472 216 20 08

e-Posta : hukukburos@agri.edu.tr Web : www.agri.edu.tr

Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Yılmaz SABUNCU

Unvanı : Şube Müdürü

Tel No : 1280



EK 5: Kurum İzni



T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ



Başvuru No: MEB.TT.2025.024264.01

T.C. Kimlik No: 10*****16

Adı Soyadı: CANSU AYDEMİR

Araştırmanın Adı: 3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerde Çocuk İhmali ve İstismarı Farkındalığı ile Ebeveyn Öz Yeterliliğinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Veli

Veri Toplama Aracının Başlığı: Sosyodemografik Bilgi Formu, Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği ve Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 30.04.2025

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 30.04.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup aşağıda ifade edilen bilgiler kapsamında araştırma uygulama izni Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri tarafından onaylanmıştır.

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
AĞRI	Anaokulu	Sevimli Anaokulu	749731
AĞRI	Anaokulu	Atatürk Anaokulu	751436
AĞRI	Anaokulu	Kardelen Anaokulu	753024
AĞRI	Anaokulu	Ali İbrahimağaoğlu Anaokulu	974471
AĞRI	Anaokulu	Seyit Ali Onbaşı Anaokulu	973556
AĞRI	Anaokulu	İbrahim Çeçen Anaokulu	773866
AĞRI	Anaokulu	Soma 13 Mayıs Madencileri Anaokulu	773877
AĞRI	Anaokulu	Murat Işık Kızılay Anaokulu	774797
AĞRI	Anaokulu	Hani Baba Anaokulu	973639

EK 5: Kurum İzni Devamı



**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ**



Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
AĞRI	Anaokulu	Nuhun Gemisi Anaokulu	972002
AĞRI	Anaokulu	Zirve Anaokulu	970838
AĞRI	Anaokulu	Esnevez Anaokulu	775295
AĞRI	Anaokulu	Uzunyazı Anaokulu	775006
AĞRI	Anaokulu	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Anaokulu	775005
AĞRI	Anaokulu	Gürbulak Anaokulu	774947
AĞRI	Anaokulu	100. Yıl Anaokulu	774946
AĞRI	Anaokulu	Ağrı Dağı Anaokulu	773845
AĞRI	Anaokulu	İlkadım Anaokulu	768049
AĞRI	Anaokulu	Cemile Yassuboğa Anaokulu	773594

Not: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

EK-6: GÖNÜLLÜLERİN BİLGİLENDİRİLMESİ ve RIZASININ ALINMASI PROTOKOLÜ

GÖNÜLLÜLERİN BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU

Değerli katılımcı,

Bu çalışma, ‘‘3-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerde Çocuk İhmal İstismarı Farkındalığı ve Öz Yeterliklerinin Belirlenmesi’’ İncelenmesi amacıyla planlanmıştır. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmak istemeniz halinde yürütülecek çalışmalar şöyledir: 15 sorudan oluşan ‘‘ Ebeveyn ve Çocuk Sosyodemografik Bilgi Formu’’, 45 sorudan oluşan ‘‘Ebeveyn Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Ölçeği’’ ve 17 sorudan oluşan ‘‘Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği’’ formlarını doldurmanız beklenmektedir. Katılımınız, bu önemli konuda daha fazla bilgi edinilmesine, çocuk sağlığı alanındaki gelişimlere ışık tutmaya yardımcı olacaktır. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu işaretleyiniz. Formu doldurma süreci ortalama 10-15 dakika sürecektir olup, online anket yöntemiyle gerçekleştirilecektir.

Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek, çalışmaya katıldığınız için size ek bir ödeme de yapılmayacaktır. Destek gereksiniminizde araştırmacı sizlere yardımcı olacaktır. Vereceğiniz bilgiler, bilimsel çalışmada kullanılacak olup gizli kalacaktır. Çalışmaya katılmama ya da kabul ettikten sonra vazgeçme hakkına sahipsiniz. İlginiz ve yardımınız için teşekkür ederim.

Yukarıda gönüllüye araştırmadan önce verilmesi gereken metni okudum. Bunlar hakkında bana yazılı ve sözlü açıklamalar yapıldı. Bu koşullarla söz konusu klinik araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Gönüllünün Adı- Soyadı/Velayet veya vesayet altında bulunanlar için

Veli Adı – Soyadı:

İmzası:

Adresi (varsa telefon no, faks no):

Açıklamaları yapan araştırmacının

Adı :

İmzası:

EK 7: Ebeveyn Çocuk İhmal Ve İstismarı Farkındalık Ölçeğinin Kullanılmasına Dair Alınan İzin

Veysel Aksoy <veysel.aksoy@ege.edu.tr>

24 M

Alıcı: Cansu Aydemir ▾

Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz başarılar dilerim

Doç. Dr. Veysel AKSOY
Anadolu Üniversitesi
Engelliler Araştırma Enstitüsü
Yunus Emre Kampüsü
26470 ESKİŞEHİR-TURKEY
E-mail: veysel.aksoy@ege.edu.tr

21 Mar 2025 Cum, saat 16:47 tarihinde Cansu Aydemir <cansu.aydemir@ege.edu.tr> şunu yazdı:

Merhaba Sayın hocam;
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları alanında yüksek lisans
yapmaktayım. Danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet
Salih Demir. Geliştirdiğiniz ebeveyn öz yeterliliği ölçeğinin
sorularının bir nüshasını kullanmak istiyoruz. Sizin içinde
uygunsa ölçeğinizi kullanabilmek için izninizi istiyoruz.
Çok teşekkür ederim hocam.
İyi günler dilerim hocam.
Saygılarımla.

EK 8: Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğinin Kullanılmasına Dair Alınan İzin

14 Mar 2025 Cum 12:17 tarihinde HAZAL BEGÜM ÜNAL < > şunu yazdı:

Merhaba Sevgili Cansu Aydemir,

Ebeveynlerin Çocuk İhmal ve İstismar Farkındalık Ölçeği'ni çalışmanız kapsamında kullanabilirsiniz. Ekte ölçek maddelerinin ve ters maddelerin belirtildiği formu iletiyorum. Çalışmanızda kolaylıklar diliyorum.

İyi günler dilerim.

Hazal Begüm Ünal

Ünal, H. B., & Boz, M. (2020). Development of child neglect and abuse awareness scale for parents and its relationship with various variables. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(1), 21-34.

Gönderen: Cansu Aydemir >

Gönderildi: 12 Mart 2025 Çarşamba 18:00:44

Kime: HAZAL BEGÜM ÜNAL

Konu: Ebeveyn çocuk ihmal ve istismar farkındalıkları ölçeği kullanım izni

Merhaba Sayın hocam;

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Hemşirelik Anabilim Dalı Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları alanında yüksek lisans yapmaktayım. Danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Salih Demir. Geliştirdiğiniz ebeveyn çocuk ihmal ve istismar farkındalıkları ölçeğinin sorularının bir nüshasını kullanmak istiyoruz. Sizin içinde uygunsa ölçeğinizi kullanabilmek için izninizi istiyoruz.

Çok teşekkür ederim hocam.

İyi günler dilerim hocam.

Saygılarımla.